

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Znalostní ekonomika a terciární vzdělávání v ČR

Barbora Cymbalistová

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Cymbalistová Barbora

Podnikání a administrativa

Název práce

Znalostní ekonomika a terciární vzdělávání v ČR

Anglický název

Knowledge Economy and Tertiary Education in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je popsat mezinárodní vzdělávací systém, zejména systém ČR a to konkrétně na terciární úrovni v oblasti ekonomického vzdělání. Součástí tohoto popisu je i seznámení se s lidským kapitálem, jakožto důležitým předpokladem pro vzdělání a budoucí práci. Praktická část práce se zabývá postavením ČR vůči ostatním zemím v členství OECD.

Metodika

Metodika práce je založena na celkové sumarizaci, studia informací získaných z odborné, vědecké literatury a internetu a následně jejich zpracování. Praktická část využívá především metodu deskriptivní a komparativní z hlediska odborných údajů týkajících se dat v oblasti vzdělávání.

Harmonogram zpracování

1. Zápočet LS / 2013: vyhledání a studium literatury
2. Zápočet ZS/ 2014: vypracování teoretické části
3. Zápočet LS/ 2014: vypracování analytické části a závěru

Rozsah textové části

60-80 stran

Klíčová slova

Vzdělávání, vzdělání, terciální vzdělání, znalostní ekonomika, vysoké školy

Doporučené zdroje informací

Asztalos, O. Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice. Praha: VŠE, 1996. ISBN 80-7079-319-8

Severová, L. Znalostní ekonomika a vzdělávání v mezinárodním kontextu. 224 str. Praha: Alfa Publishing, 2011. ISBN 978-80-87168-16-5

Šrédl, K. Znalostní ekonomika a vzdělávání. 113 str., Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 2010. ISBN 978-80-213-2039-0

Urbánek, V. Financování vysokého školství. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1313-3

Šrédl, K. Reforma českého vysokého školství a její ekonomické souvislosti. Media4u Magazine, 2011, roč. 8, č. 2, s. 4-9. ISSN: 1214-9187.

Vedoucí práce

Šrédl Karel, doc. Ing. PhDr., CSc.

Termín odevzdání

březen 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.
Děkan fakulty

V Praze dne 1.11.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Znalostní ekonomika a terciární vzdělávání v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.listopadu 2014

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala **doc. Ing. PhDr. Karlu Šředlovi, CSc.**, za poskytnuté odborné rady, ochotný přístup a pomoc při vypracování této diplomové práce.

.

Znalostní ekonomika a terciární vzdělávání v ČR

Knowledge Economy and Tertiary Education in the Czech Republic

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá vzdělávacím systémem v České republice a jeho mezinárodní klasifikací. Podrobněji rozebírá terciární vzdělávání, konkrétněji vysoké školy, jejich dělení na veřejné a soukromé a způsob jejich financování. Analytická část této práce se zabývá mezinárodním srovnáním vzdělávacích systémů členských zemí OECD na terciární úrovni vzdělávání a postavením České republiky v rámci těchto zemí.

Klíčová slova: Vzdělání, vzdělávací systém, primární vzdělání, sekundární vzdělání, terciární vzdělávání, znalostní ekonomika, vysoké školy, lidské zdroje, lidský kapitál

Summary

This diploma project is a description of an educational system in the Czech Republic and its international classification. It focuses on a third-level education, mainly universities, the differences between public universities and private universities and the way they are financed. The analytical part is based on an international comparison of educational systems of OECD members in the tertiary education level and a position of the Czech Republic in the list of these countries.

Keywords: Education, system of education, primary, secondary and tertiary education, knowledge economy, universities, human resources, human capital

Obsah

1	Úvod	4
2	Cíl práce a metodika	6
2.1	Cíl práce	6
2.2	Metodika	6
3	Znalostní ekonomika	7
4	Lidské zdroje a lidský kapitál	10
4.1	Teorie lidských zdrojů	10
4.2	Teorie lidského kapitálu	10
5	Vzdělávání.....	12
5.1	Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV)	12
5.2	Rozdělení vzdělání dle klasifikace ISCED 2011	13
5.2.1	Formální vzdělání	13
5.2.2	Neformální vzdělání	13
5.2.3	Informální učení	14
5.2.4	Nahodilé (namátkové) učení	14
5.3	Mezinárodní klasifikace vzdělávacího systému (ISCED)	14
5.3.1	Úroveň vzdělání - ISCED 0	15
5.3.2	Primární úroveň vzdělávání (ISCED 1).....	16
5.3.3	Nižší sekundární úroveň vzdělávání (ISCED 2)	16
5.3.4	Vyšší sekundární úroveň vzdělávání (ISCED 3).....	18
5.3.5	Postsekundární a neterciární úroveň vzdělávání (ISCED 4).....	19
5.3.6	Krátký cyklus terciárního vzdělávání (ISCED 5).....	20
5.3.7	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň (ISCED 6)	20
5.3.8	Magisterské nebo jí odpovídající úroveň (ISCED 7)	21
5.3.9	Doktorská nebo jí odpovídající úroveň (ISCED 8)	22
6	Terciární vzdělávání.....	23
6.1	Vyšší odborné školy	24
6.1.1	Ekonomické vzdělávání na vyšších odborných školách	25
6.2	Vysoké školy	25

6.2.1	Veřejné vysoké školy.....	26
6.2.2	Rozpočet veřejných vysokých škol	27
6.2.3	Financování vysokých škol.....	28
6.2.4	Soukromé vysoké školy	29
6.2.5	Financování soukromých vysokých škol.....	30
6.3	Celoživotní vzdělání – studium MBA.....	30
7	Hodnocení kvality školství v ekonomické teorii.....	32
7.1	Doba studia ovlivňující velikost příjmů	32
7.2	Měření kvality	33
8	Česká republika v mezinárodním srovnání	35
8.1	Analytické ukazatele hodnotící vzdělávání	35
8.1.1	Vliv vzdělanosti rodičů na vzdělání dětí.....	36
8.1.2	Míra graduace v terciárním vzdělání	37
8.1.3	Úspěšnost studia v rámci terciárního vzdělávání	42
8.1.4	Terciární vzdělání a uplatnění na trhu práce	44
8.1.5	Vliv dosaženého vzdělání na výši platu.....	48
8.1.6	Vzdělávání jako podíl na HDP	52
9	Zhodnocení výsledků.....	56
9.1	Vzdělanost v ČR.....	56
9.2	Míra graduace.....	57
9.3	Úspěšnost dokončování studia.....	59
9.4	Uplatnění absolventů na trhu práce.....	60
9.5	Dosažené vzdělání a výše platu.....	61
9.6	Vzdělávání jako podíl na HDP	62
10	Závěr	66
11	Seznam grafů, obrázků a tabulek.....	68
12	Seznam použitých zdrojů	69

1 Úvod

Vzdělání je v současné době neoddelitelným předpokladem vyspělé lidské společnosti nejen pro nalezení vhodné práce, ale je již nyní automatickým předpokladem pro začlenění se do lidské společnosti jako takové. Vzdělávací systém jednotlivých zemí vypovídá mnohé o ekonomické situaci dané země. Čím kvalitnější vzdělávací systém v zemi je, tím se dá předpokládat její ekonomická vyspělost a progresivní hospodářský růst. Z tohoto důvodu se také vyspělé i méně vyspělé země snaží si zabezpečit co nejlepší vzdělávací systém. Vzdělaná společnost a její znalosti jsou totiž dobrým konkurenčním prostředkem. Terciární vzdělání, jakožto nejvyšší dosažitelná vzdělávací úroveň, hraje významnou roli na trhu práce. Poptávka po něm každým rokem stoupá a to převážně díky jeho dostupnosti (na rozdíl v období před rokem 89) a také významu nejen uvnitř země, ale i vně.

Důraz na vzdělání je také kladen díky vzrůstajícím nárokům pracovního trhu. Lidé s jen základním vzděláním mají téměř mizivé procento zastoupení a jejich uplatnění na trhu práce se neobejde bez obtíží. Společnost klade důraz i na lidi, kteří mají vzdělání nižší, než je vyšší sekundární vzdělání (v ČR vzdělání ukončené maturitou) a u těchto lidí vzrůstá poptávka po doplnění si tohoto vzdělání. Pokud chce mít člověk větší pravděpodobnost uplatnění na trhu práce, dobré vzdělání mu v tom napomůže. Výše dosaženého vzdělání může znamenat pro firmy určitý profil cílevědomého člověka, který je schopen se učit novým věcem i dovednostem v krátkém časovém období, je flexibilní a má dobrý rozhled. Z důvodu zvyšujících se nároků se zvedá i poptávka po celoživotním vzdělání. Jedinec si tak může rozvinout již dosažené vědomosti a ty dále uplatnit ve svém zaměstnání nebo své podnikatelské aktivitě.

Člověk s ukončeným terciárním vzděláním očekává, že se jeho investice navrátí formou rozšířených obzorů, získaných znalostí a dovedností, ale také uplatněním těchto znalostí na trhu práce, snadnější získání práce a lepší platové ohodnocení s porovnání s méně vzdělanými lidmi.

Ve vzdělání hrají velkou roli i ekonomické znalosti, neboť s ekonomii se setkáváme téměř na každém kroku. Už od dětství člověk dělá rozhodnutí, které se neobejde bez základního

ekonomického myšlení. Jedná se o typ rozhodnutí, které může mít dlouhodobý efekt na jeho budoucnost, jako například rozhodnutí o tom, zda vůbec vysokou školu studovat, popřípadě její výběr. Znalosti ekonomických základů často člověku napomáhají rozhodovat se, zvýšit svou konkurenceschopnost na trhu práce, zařadit se na pracovišti a účastnit se v oblasti hospodářské politiky. Ekonomické smýšlení je všeobecně tak důležité, že se v současnosti vyučuje i na středních školách, které nejsou ekonomicky zaměřeny.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je popsat vzdělávací systém ČR podle mezinárodní klasifikace a to od pre-primárního vzdělání až po terciární vzdělání, které je v práci podrobněji rozebráno. Je zde nastíněna důležitost ekonomického vzdělání, jakožto nutného předpokladu pro začlenění se do sociálního a ekonomického života, a jsou zde popsány ty školy, které ekonomické vzdělání jsou schopny kvalitně poskytovat. Diplomová práce také seznamuje se způsobem financování vysokých veřejných i soukromých škol. Analytická část práce se zaměřuje na srovnání českého vzdělávacího systému a systému zemí OECD, převážně s jejich celkovým průměrem. Toto porovnání slouží k celkové tvorbě obrazu, který má poskytnout informace o stavu našeho školství, převážně na terciární úrovni vzdělávání. Jednotlivé kapitoly analytické práce jsou zaměřeny na počty studentů, jejich míru dokončování, graduaci, zaměstnanosti, výši platu a podíl výdajů směřované do vzdělávání na HDP.

2.2 Metodika

Metodika diplomové práce spočívá v komplexní sumarizaci informací a následném zpracování těchto údajů o daném tématu. Teoretická část se především opírá o zpracování informací získaných nastudováním odborné literatury a internetu. Analytická část čerpá potřebné informace a data z publikace Education at a Glance, která je každoročně vydávána Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD). Tato publikace poskytuje jednotlivé indikátory sloužící pro mezinárodní srovnání, které vznikaly u všech zemí stejnou metodikou. Česká republika každý rok vydává knihu České školství v mezinárodním srovnání, kde jsou vybrané indikátory, včetně doplňujících popisků. Analytická část práce se opírá převážně o tyto zdroje a čerpá data z jednotlivých publikací v rámci předchozích let.

3 Znalostní ekonomika

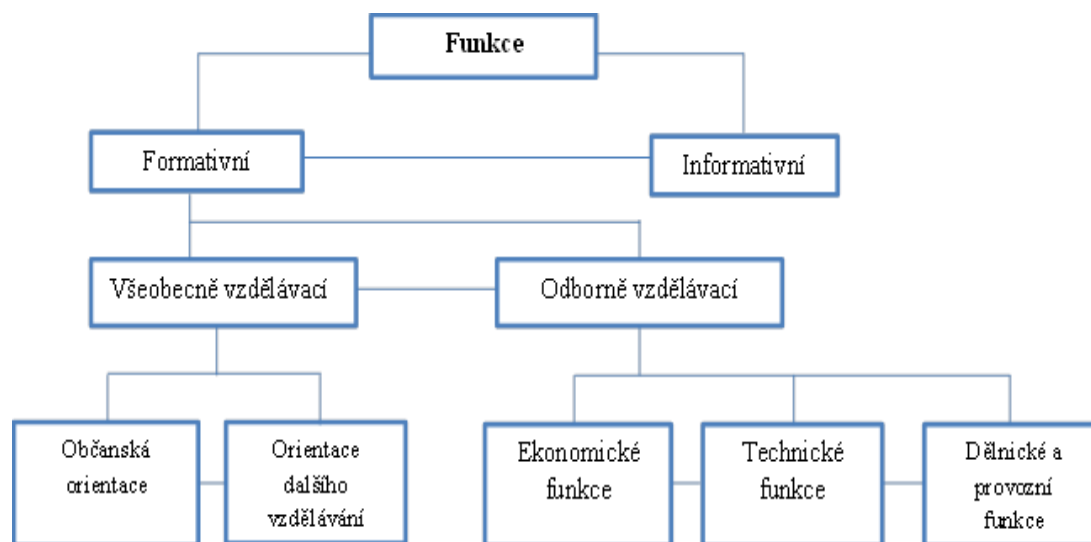
Základní znalost ekonomiky je dnes již nezbytnou součástí běžného života v systému tržního hospodářství. Už od dětského věku, člověk dělá rozhodnutí, které se neobejde bez základního ekonomického myšlení, neboť rozhodnutí, které udělá, může mít dlouhodobý efekt na jeho budoucnost. Do takových rozhodnutí může patřit výběr střední, či vysoké školy, volba kandidátů v politice, volba povolání, či řešení spotřebitelských investic. Znalosti ekonomických základů často člověku napomáhá zvýšit svou konkurenceschopnost na trhu práce, zařadit se na pracovišti a účastnit se v oblasti hospodářské politiky. (Šrédli, 2010)

Běžně se žáci na základních školách neučí žádný ekonomický předmět. K základům ekonomiky a jejího myšlení jsou vedeni studenti až na středních školách, kde tyto základní pojmy a učení pokrývá zpravidla jeden předmět, pokud střední škola není přímo zaměřena na ekonomii. Na vysokých školách by se poté tyto základy ekonomického myšlení osvojeného ze středních škol měly prohloubit a vyučovat tak alespoň v jednom předmětu, aby měli studenti rozšířené všeobecné vzdělání o další složku. (Severová, 2011)

Ekonomické vzdělávání se dá rozdělit na informativní (vzdělávací) a formativní (výchovní) stránku. Obě tyto stránky tvoří jednotu a využívají se ve vyučovacím procesu v ekonomických předmětech. Vzdělávací funkce v ekonomickém směru se posuzuje ze dvou hledisek. Z prvního hlediska ekonomické předměty slouží k rozšíření a prohloubení **všeobecného vzdělání** a v druhé řadě se jedná o funkci **odborného vzdělání**.

Všeobecné ekonomické vzdělání je, jak již bylo výše uvedeno, vzdělání, které umožňuje jedinci získat základní pojmy a znalost vazeb mezi vztahy ekonomického charakteru. Tyto nutné znalosti usnadňují člověku zapojit se do běžného života v rámci společenského a hospodářského žití. Jedinec tak získá informace, které se hodí například do vedení domácího hospodářství, do zlepšování komunikace mezi lidmi, zapojení se do hospodářských procesů a mohou se mu tak rozšířit další možnosti v rámci osobního i profesního života.

Obrázek č. 1: Vzdělávací funkce ekonomického směru

Zdroj: Asztalos, O.: Ekonomické vzdělávání ...

Odborné ekonomické vzdělání poskytuje jedincům nutné vzdělání vedoucí pro výkon budoucího povolání po úspěšném zakončení studia. Ke kvalitnímu vzdělání je nutný předpoklad i **kvalitních pedagogů**, kteří by měli mít sami dostatek znalostí a dovedností ekonomického charakteru, které nadále předávají svým posluchačům a zároveň je umí používat v praktickém životě. K uskutečňování ekonomické činnosti instituce také přispívají **ekonomičtí pracovníci** (účetní, finanční, administrativní pracovníci, atd.), kteří plní jak funkce operativní, tak i řídicí. Neméně důležití jsou i **dělníci a provozní zaměstnanci** škol, kteří svým ekonomickým počínáním podporují správné hospodaření instituce. Pracovníci se snaží například snižovat náklady, zlepšovat výkonnost práce a zvyšovat kvalitu výkonů, což znalost ekonomických teorií značně usnadňuje.

Ve vzdělání je také důležitá výchova, která má působit na jedince takovým způsobem, aby se rozvíjely jeho kladné rysy, kterými by měl přispívat k rozvoji lidské společnosti. Na rozvíjení osobnosti působí vysokoškolský pedagog, který svou učitelskou schopností formuje studenty po stránce poznávací, pracovní a morální a pomáhá vytvářet volní a citové vlastnosti, postoje a chování.

Mezi složky ekonomického vzdělání s výchovným cílem se řadí například:

- Ekonomické myšlení
- Ekologická výchova
- Právní vědomí
- Mravní výchova
- Estetická výchova
- Pracovní výchova
- Humanismus a sociální cítění
- Demokracie a tolerance
- Mezinárodní soudržnost (Asztalos, 1996)

4 Lidské zdroje a lidský kapitál

4.1 Teorie lidských zdrojů

Lidské zdroje, jakožto faktor ekonomického růstu, jsou zdroje ekonomického rozvoje, které umožňují růst potenciálního produktu. Tyto zdroje jsou tvořeny několika složkami:

Lidskými zdroji

- množství práce,
- lidský kapitál, který znamená pracovní kvalifikaci (jedná se o vzdělání, zkušenosti, zručnosti, atd.), náklady na získání kvalifikace, zvýšení a udržení jako investice do tohoto lidského kapitálu, schopnost podnikání a motivace.

Kapitálovými zdroji (zdroje v podobě kapitálových statků, jejich zásoba je obnovována investičními statky)

- stroje a zařízení, stavby, budovy, atd.
- technická úroveň těchto statků (výkonnost, pracovní a energetická náročnost, přesnost, atd.).

Přírodními zdroji

- množství půdy a nerostného bohatství
- kvalita těchto zdrojů (kvalita nerostů, půdy, její úrodnost, klimatické podmínky atd.) (Šrédl, 2010)

4.2 Teorie lidského kapitálu

Lidský kapitál, co by pojem, se dá vysvětlit jako určitá dovednost, či schopnosti a motivace tyto určité schopnosti a dovednosti správně uplatnit. Lidský kapitál tvoří dvě části, a to základní lidský kapitál a pak širší kapitál. Základní kapitál spočívá v produktivních schopnostech a vlastnostech pracovníka, které v sobě nesou fyzické schopnosti, analytické

myšlení a například řemeslné dovednosti. Širší lidský kapitál zase umožňuje náležitě využívat vlastnosti kapitálu základního. Vysokou úroveň lidského kapitálu se rozumí, jak velké produktivní vlastnosti jedince, tak i schopnost tyto vlastnosti a dovednosti nadále rozvíjet. (Mazouch, Fisher, 2011)

Hodnocením lidského kapitálu se zabývá *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj* (dále OECD), která každoročně vydává knihu *Education at a Glance*, jejímž cílem je popsat stav a rozvoj lidského kapitálu, konkrétně vzděláním, na mezinárodní úrovni. (Education at a Glance, 2013)

Faktory působící na lidský kapitál:

- Vrozené a zděděné schopnosti
- Faktory prostředí (vycházející z rodiny, či ze sociální skupiny)
- Vzdělání

Základní složkou lidského kapitálu tedy tvoří vrozené, genetické schopnosti, které se za působení sociálního prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje, mohou v určitém smyslu formovat a vytvářet tak vhodnou půdu pro další rozvíjení a působení vzdělání, které v této kombinaci tvoří náležitě dovednosti a schopnosti potřebné pro určitou úroveň lidského kapitálu. (Mazouch, Fisher, 2011)

5 Vzdělávání

Vzdělávání je složitý proces, při kterém jedinec získává nové dovednosti, potřebné znalosti a postoje. Jedná se o dlouhodobý proces, člověk se vzdělává v rámci celého svého života, jelikož se prostřednictvím vzdělávání dopracovává k novým poznatkům a dovednostem. Vzdělání je nedílnou součástí lidské společnosti. (Kociánová, 2010)

Z hlediska důležitého postavení vzdělávání v lidské společnosti se i méně rozvinuté země snaží vybudovat si co nejlepší a nejkvalitnější vzdělávací systém. Nemluví se zde jen o povinné školní docházce, ale především o rozvoji vzdělávání na vyšší vzdělávací úrovni, neboť stále dokonalejší vzdělávací systém podporuje rozvoj celé učitelské země. S tím souvisí i tzv. globalizace vzdělávání, při níž dochází k neustálému sblížení vzdělávacího systému mezi jednotlivými zeměmi jak v oblasti obecného vzdělávání, tak i v oblasti ekonomického. I přes vzrůstající globalizaci si jednotlivé země ponechávají svá odlišná specifika, které pramení z historických, kulturních a náboženských rysů a tradic a tím zachovává individualitu dané země.

Pro získání vyššího a kvalitnějšího vzdělání je schopno mnoho lidí v dnešní době obětovat velké úsilí a značné částky finančních prostředků, které mají odrážet kvalitu a náročnost dané vysoké školy. Studijní programy, které dnes školy na terciární úrovni nabízejí, by měly úspěšnému absolventovi zaručit větší uplatnění a zároveň vyšší hodnostu na trhu práce s porovnáním s těmi, kteří tak vysokého vzdělání nedosáhli. (Severová, 2011)

5.1 Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV)

Klasifikace kmenových oborů vzdělání (dále jen KKOV) byla zavedena na začátku školního roku 1998/99 a jedná se o interní systém pro sledování oborů a úrovní vzdělání v ČR. Vychází z platné legislativní úpravy českého vzdělávacího systému. Jejím úkolem je popisovat všechny aktuální obory vzdělávání v ČR pouze na středoškolské a vysokoškolské úrovni. Údaje získané z této klasifikace nelze využívat pro mezinárodní srovnání, proto ČR využívá od roku 2008 klasifikaci ISCED 97, která slouží především pro mezinárodní srovnání a od 1. ledna 2014 klasifikaci ISCED 2011. (Úvod – Mezinárodní klasifikace vzdělání, ČSÚ, 2014)

5.2 Rozdělení vzdělání dle klasifikace ISCED 2011

Klasifikace ISCED 2011 (International Standard Classification of Education) rozděluje vzdělání do čtyř forem, na formální, neformální, informální a nahodil vzdělání. Formální a neformální vzdělání je institucionalizované a dosažitelné v jakémkoliv věku. Pokud je neformální vzdělávání uznávané národními vzdělávacími úřady (tudíž je prováděno speciální institucí k neformálnímu vzdělání určené), poté se spolu s formálním vzděláním zahrnuje do mezinárodní klasifikace ISCED a slouží tak pro měření úrovně dosaženého vzdělání.

5.2.1 Formální vzdělání

Jedná se o takový způsob vzdělání, který tvoří vzdělávací systém konkrétní země. Vzdělání je institucionalizované, úmyslné, plánované, uskutečňované prostřednictvím veřejných organizací a soukromých subjektů, které jsou v dané zemi uznávané. Formální vzdělání obvykle probíhá ve vzdělávacích institucích, nejčastěji veřejných školách, a odpovídá tak počátečnímu vzdělání a umožňuje absolventům první vstup na trh. Pokud obsah programu a určená kvalifikace odpovídá tomuto počátečnímu vzdělání, zahrnuje tak formální vzdělání takový program, který je určen všem lidem bez ohledu na jejich věk.

5.2.2 Neformální vzdělání

Jedná se o doplněk k formálnímu vzdělání v rámci procesu celoživotního vzdělání a stejně jako formální vzdělání, je tento druh vzdělání taktéž institucionalizovaný, záměrný a plánovaný poskytovatelem vzdělání. Zaměřuje se na osoby všech věkových skupin a probíhá obvykle formou krátkých kurzů, workshopů nebo seminářů. Absolvování tohoto způsobu vzdělání, pokud není prováděno speciálním neformálním programem, nevede k získání národně uznávané kvalifikace, ale slouží pro rozšíření již dosažené kvalifikace, či pro osobní rozvoj.

5.2.3 Informální učení

Jedná se o formu učení, jež není institucionalizovaná, ale stejně jako formální i neformální vzdělávání je záměrná, ale méně organizovaná. Informální učení v sobě zahrnuje učební aktivity v rodině, na pracovišti, v každodenním soukromém, rodinném či sociálním životě. Dosažené úrovně v rámci informálního učení se určitým způsobem berou v úvahu, ale pro mezinárodní klasifikaci ISCED zahrnuto není.

5.2.4 Nahodilé (namátkové) učení

Jedná se o takovou formu učení, jež není organizovaná nebo se jedná o předání informací, jež nejsou zamýšleny k učení. Jde o vedlejší produkt denních činností, či událostí nebo komunikace, jehož hlavním cílem není záměrná vzdělávací, či učební aktivita. Do nahodilého učení spadá například učení v průběhu jednání, při poslechu rádiového pořadu či sledování televizního programu, který není vzdělávacím programem. (Klasifikace vzdělání CZ-ISCED 2011, ČSÚ, 2014)

5.3 Mezinárodní klasifikace vzdělávacího systému (ISCED)

Pro klasifikaci vzdělávacího systému na mezinárodní úrovni se používá klasifikace ISCED, která slouží pro shromažďování, zpracování a zpřístupnění statistik v oblasti vzdělávání v mezinárodním měřítku, tak i za jednotlivé země. ISCED v ČR spravuje Český statistický úřad (dále jen ČSÚ). Tato klasifikace byla v roce 1997 vydána organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (dále UNESCO) a obsahuje 7 klasifikací vzdělání pod jednotlivými kódy (0 – 6). Každý kód odpovídá určité úrovni vzdělání, a čím vyšší tento kód je, tím vyšší je věkový předpoklad pro vstup do této vzdělávací úrovně. Jednotlivé úrovně se od sebe liší také délkou trvání i jejich rámcovým programem. (Systematická část - Mezinárodní klasifikace vzdělání, ČSÚ, 2014)

Od 1. ledna 2014 byla zavedena klasifikace vzdělání CZ-ISCED 2011, která nahrazuje klasifikaci ISCED 97 v částech, které se týkají úrovní vzdělání, avšak obory vzdělání se nadále kódují dle klasifikace ISCED 97. (Klasifikace vzdělání – CZ-ISCED 2011, ČSÚ, 2014)

Tabulka č. 1 Přehled kódového značení

Kód	Úroveň vzdělání
0	vzdělání v raném dětství a preprimární vzdělávání
1	primární vzdělávání
2	nižší sekundární vzdělávání
3	vyšší sekundární vzdělávání
4	postsekundární vzdělávání nižší než terciární
5	krátký cyklus terciárního vzdělávání
6	bakalářská nebo jí odpovídající úroveň
7	magisterská nebo jí odpovídající úroveň
8	doktorská nebo jí odpovídající úroveň

Zdroj: Vlastní zpracování

5.3.1 Úroveň vzdělání - ISCED 0

Do této úrovně, jakožto vůbec prvního stupně organizované výuky, patří mateřské školy, školky, speciální mateřské školy a pomocné školy. Jedná se tedy o plně institucionalizované záměrné vzdělávání. (Mezinárodní ..., ČSÚ, 2014)

Tento program se dále rozděluje na dvě kategorie, a to rozvoj vzdělávání v raném dětství a neprimární vzdělání. Vzdělání v raném dětství je určeno pro nejmenší děti, max. však do tří let.

Úroveň preprimárního vzdělání slouží především pro uvedení dítěte ve věku nejméně tří let, do školního prostředí a vede k osvojení základních sociálních návyků dítěte. Dítě se tak dostává do prostředí mimo domov a svou rodinu a může si tak tvořit vazby na novou sociální skupinu. Preprimární vzdělání se ukončí nástupem do školy, nejčastěji ve věku od šesti let a navazuje tak na další úroveň v rámci vzdělávacího systému. (Severová, 2011)

Přestože konkrétní kritéria pro délku trvání tohoto vzdělání nejsou, existuje obvyklý program, který odpovídá 2 hodinám vzdělávací činnosti denně a ročně odpovídá 100 dnům. Tento program obvykle není součástí povinného vzdělávání. (Klasifikace vzdělání – CZ-ISCED 2011, ČSÚ, 2014)

5.3.2 Primární úroveň vzdělávání (ISCED 1)

Primární úroveň vzdělávání slouží pro poskytnutí žákům základní vzdělání a to v činnostech čtení, psaní, matematických dovedností spolu se základním porozuměním ostatních předmětů, jako jsou například dějepis, zeměpis, přírodní a společenské vědy. Jedná se o první, povinnou školní výuku, prováděnou zpravidla jedním hlavním učitelem. (Severová, 2011)

Do tohoto programu patří v první stupeň (1. - 5. ročník) základní, speciální a pomocné školy. Věkovým kritériem pro vstup do tohoto stupně je hranice nejméně od 5 do nejvíce 7 let. Doba trvání této úrovně se obvykle pohybuje od 4 do 7 let, nejčastěji 6 let a nejčastěji končí ve věku 10 až 12 let dítěte. (Klasifikace vzdělání – CZ-ISCED 2011, ČSÚ, 2014)

5.3.3 Nižší sekundární úroveň vzdělávání (ISCED 2)

Jedná se pokračování základního vzdělání a navazuje tak na primární vzdělání s cílem toto vzdělání dokončit a připravit tak žáka na možnost vyššího sekundárního vzdělání. V rámci sekundární úrovně se tvoří základní dovednosti a jednotlivé předměty se probírají na specializovanější úrovni a výuku provádí více pedagogů s odbornými znalostmi a pedagogickým vzděláním. Tato úroveň v ČR pohlcuje druhý stupeň základních škol (5. – 9. ročník) a spolu s primární úrovní tak tvoří povinnou školní docházku. (Severová, 2011)

Obvyklým vstupem do této úrovně je 12. rok dítěte, avšak vstupní věk se pohybuje mezi 10 až 13 let a doba trvání tohoto vzdělání je v rozmezí 2-5 let, nejčastěji však tři roky. Přejít na další vzdělání je od 14-16 let, obvykle však v 15 letech.

Pokud instituce poskytuje pouze vzdělání zahrnující program ISCED 2 a 3, lze toto vzdělání označit jako střední škola, juniorská střední škola, prostřední škola či juniorská vysoká škola. Instituce poskytující vzdělání na úrovních ISCED 1 a 2 je poté obvykle označována jako základní vzdělávání, výchozí škola nebo nižší sekundární vzdělávání. (Klasifikace..., ČSÚ, 2014)

ISCED 2 se dále dělí na doplňkové stupně:

Neukončení úrovně ISCED 2 bez přímého přístupu k vyšší úrovni

- V ČR tyto programy nejsou

Částečně ukončená úroveň ISCED 2 bez přímého přístupu k vyšší úrovni

- V ČR tyto programy nejsou

Ukončení úrovně ISCED 2 bez přímého přístupu k vyšší úrovni

- V rámci ukončeného odborného vzdělání se do tohoto programu v ČR zahrnuje například absolvování učilišť s nedokončeným základním vzděláním, absolvování učilišť se zvlášť upravenými učebními plány, jednoleté obory středních škol, atd.

Ukončení úrovně ISCED 2 s přístupem k vyšší úrovni.

- Do této kategorie lze zařadit například 2. stupeň základních škol a základních škol speciálních, nižší stupeň víceletých gymnázií a konzervatoří a kurzy pro získání základního vzdělání. (Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011), ČSÚ, 2014)

5.3.4 Vyšší sekundární úroveň vzdělávání (ISCED 3)

Vyšší sekundární úroveň navazuje na zakončení celé primární a nižší sekundární úrovně vzdělávání, tedy v ČR nastává po ukončení povinné devítileté školní docházky. Výuka je mnohem hlubší a specializovanější, než úroveň přecházející a proto i učitelé vyučující na této úrovni jsou vysoce kvalifikovaní. Tento program dále může mít všeobecný nebo odborný vyučovací charakter.

Doba trvání tohoto stupně vzdělání bývá obvykle 2-5 let, nejčastěji však 3 roky a vstupuje se do této úrovně v rozmezí 14-16 let.

ISCED 3 se dělí na další doplňkové stupně:

Neukončení úrovně ISCED 3 bez přímého přístupu k vyšším úrovním (ISCED 4-7)

- V ČR ve všeobecném vzdělání do této podkategorie spadá studium jednotlivých předmětů nebo ucelených částí učiva na středních školách, a to za předpokladu statusu studenta.

Částečně ukončená úroveň ISCED 3 bez přímého přístupu k vyšším úrovním (ISCED 4-7)

- V ČR je to například absolvování 2 a víceletých oborů středních škol se závěrečnou zkouškou a oborů s výučním listem, či absolvování zkráceného studia s výučním listem.

Ukončení úrovně ISCED 3 bez přímého přístupu k vyšším úrovním (ISCED 5, 6 a 7)

- V ČR je to například vzdělávání v odborných oborech středního vzdělání a oborech středního vzdělání s výučním listem.

Ukončení úrovně ISCED 3 s přístupem k vyšším úrovním (ISCED 5, 6 a 7).

- V ČR je to například ukončené vzdělání v odborných oborech vzdělání s maturitní zkouškou, nástavbové studium, 5. a 6. ročník 8leté konzervatoře, atd. (Zařazení ..., ČSÚ, 2014)

-

5.3.5 Postsekundární a neterciární úroveň vzdělávání (ISCED 4)

Tento program slouží pro rozšíření znalostí přicházejících po úspěšném zakončení vyššího sekundárního vzdělání. Studium v rámci tohoto programu je zaměřeno na individuální získávání znalostí, schopností a dovedností, které buď mohou vytvořit přímou kvalifikaci po všeobecném vzdělání v rámci ISCED 3, nebo již získanou kvalifikaci rozšířit (ne prohloubit) pro případný vstup na trh práce. Avšak rozsah programu není natolik složitý a hluboký, aby mohl spadat do terciárního programu. Doba trvání studia může být v rozmezí 6 měsíců až tří let. (Klasifikace ..., ČSÚ, 2014)

ISCED 4 se dělí na další doplňkové stupně:

Neukončení úrovně ISCED 4

- Tento program v ČR není.

Ukončení úrovně bez přímého přístupu k terciární úrovni ISCED 5, 6 a 7

- Jedná se o programy přednostně určené pro vstup na trh práce. V ČR se jedná o rekvalifikační kurzy s akreditací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Ukončení úrovně s přístupem k terciární úrovni ISCED 5, 6 a 7

- V ČR se jedná například o absolvování pomaturitního specializačního kurzu, denního jazykového kurzu, kurzů k doplnění všeobecných i odborných vědomostí organizovaných vysokými školami pro absolventy středních škol. Absolventi tohoto druhu vzdělání získávají osvědčení. (Zařazení ..., ČSÚ, 2014)

5.3.6 Krátký cyklus terciárního vzdělávání (ISCED 5)

ISCED 5 je nejnižší úroveň v rámci terciárního vzdělání a obsah tohoto programu poskytuje svým absolventům profesní znalosti, dovednosti a schopnosti zaměřené prakticky, pracovní orientované a připravují je tak na trh práce, popřípadě na další pokračování studia v rámci terciárního vzdělávání. Jedná se o akademicky zaměřené programy vyžadující úspěšné zakončení úrovně ISCED 3, popřípadě ISCED 4, a mají nižší složitost, než jsou programy bakalářské a jim podobné. Obvyklá doba trvání tohoto programu jsou 2 až 3 roky. (Klasifikace ..., ČSÚ, 2014)

ISCED 5 se dělí na další doplňkové stupně:

Neukončená úroveň ISCED 5

- Jedná se o program s dobou trvání kratší než 2 roky. V ČR do této podkategorie nespadá žádný vzdělávací program.

Ukončená úroveň ISCED 5

- V ČR do této podkategorie patří absolvování posledních dvou roků studia na konzervatoři.

5.3.7 Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň (ISCED 6)

Tato úroveň je obvykle určena k poskytnutí středně pokročilého akademické nebo profesní znalosti, dovednosti a schopnosti, vedoucí k obdržení prvního diplomu nebo jemu odpovídající kvalifikaci a absolvent obdrží obvykle titul bakalář. Kritérium pro vstup do tohoto programu je úspěšné zakončení úrovně ISCED 3 nebo 4 a splnění dalších přijímacích požadavků. Bakalářská úroveň je spíše zaměřena na teorii, ale může zahrnovat i praktické činnosti či informace z oblasti výzkumu a nejnovějších praktických poznatků.

Pokud ISCED 6 přímo navazuje na ISCED 3 nebo 4, je obvyklá doba studia od 3 do 4 a více let. Pokud navazuje na jiný program z oblasti ISCED 6, doba trvání studia se pohybuje kolem 1 – 2 let. (Klasifikace ..., ČSÚ, 2014)

ISCED 6 se dále dělí na doplňkové stupně:

ISCED 6 vedoucí k obdržení prvního diplomu s kumulativní teoretickou dobou trvání méně než 3 roky (nedostatečný stupeň pro ukončení bakalářské úrovně)

- V ČR se do tohoto programu řadí kurzy dalšího vzdělávání, organizující vysokými školami pro absolventy bakalářského a vyššího odborného studia.

ISCED 6 vedoucí k obdržení prvního diplomu s celkovou teoretickou dobou trvání 3 - 4 roky

- V ČR se do tohoto programu řadí absolvování bakalářského studia bez ohledu na počet již absolvovaných bakalářských studií.

ISCED 6 s prodlouženou délkou trvání vedoucí k obdržení prvního diplomu

- V ČR do této podkategorie nespadá žádný vzdělávací program.

ISCED 6 vedoucí k obdržení druhého nebo dalšího diplomu

- V ČR do této podkategorie nespadá žádný vzdělávací program. (Zařazení ..., ČSÚ, 2014)

5.3.8 Magisterské nebo jí odpovídající úroveň (ISCED 7)

Tato úroveň je obvykle určená k poskytnutí pokročilého akademické nebo profesní znalosti, dovednosti a schopnosti, vedoucí k obdržení již druhého diplomu nebo jemu odpovídající kvalifikaci. Kritérium pro vstup do tohoto programu je úspěšné zakončení úrovně ISCED 6 nebo 7 a splnění dalších přijímacích požadavků. Magisterská úroveň je podobně, jako bakalářská, spíše zaměřena na teorii, ale může zahrnovat i praktické činnosti či informace z oblasti výzkumu a nejnovějších praktických poznatků a oproti předcházející úrovni může mít značný podíl na výzkumu. (Kvalifikace ..., ČSÚ, 2014)

ISCED 7 se dále dělí na doplňkové stupně:

ISCED 7 vedoucí o obdržení prvního diplomu s kumulativní teoretickou dobou trvání pod 5 let (nedostatečné pro ukončení úrovně ISCED 7)

- V ČR se do tohoto programu řadí kurzy dalšího vzdělávání, organizující vysokými školami pro absolventy magisterského studia.

ISCED 7 vedoucí o obdržení prvního diplomu s kumulativní teoretickou dobou trvání alespoň 5 let (bez podmínky předchozího terciárního vzdělání)

- V ČR se do tohoto programu řadí magisterské studium trvající 5-6 let bez ohledu na to, zda se jedná o první studium, či další studium v jiných magisterských programech.

ISCED 7 vedoucí k obdržení druhého či dalšího diplomu (navazuje na ukončený ISCED 6)

- V ČR se do tohoto programu řadí 2-3leté navazující magisterské studium, bez ohledu na o, zda se jedná o první studium, či další studium v jiných magisterských programech.

ISCED 7 vedoucí k obdržení druhého či dalšího diplomu (navazuje na jiný již ukončený ISCED 7)

- V ČR do této podkategorie nespádá žádný vzdělávací program. (Zařazení ..., ČSÚ, 2014)

5.3.9 Doktorská nebo jí odpovídající úroveň (ISCED 8)

Tato úroveň je obvykle určena především k poskytnutí pokročilé vědecké kvalifikaci. Doktorská úroveň se především věnuje pokročilému studiu a základnímu výzkumu a jsou poskytovány pouze výzkumně orientovanými terciárními vzdělávacími institucemi, univerzitami. Kritérium pro vstup do tohoto programu je úspěšné zakončení úrovně ISCED 7 a splnění dalších přijímacích požadavků. Pro úspěšné zakončení je potřeba vypracovat a obhájit doktorskou, nebo jí odpovídající publikovatelnou práci založenou na vědeckém výzkumu. (Kvalifikace ..., ČSÚ, 2014)

ISCED 8 se dále dělí na doplňkové stupně:

Neukončená úroveň ISCED 8

- V ČR do této podkategorie nespádá žádný vzdělávací program.

ISCED 8 vedoucí k obdržení doktorského diplomu

- V ČR se do tohoto programu řadí studium v doktorských programech, organizující vysokými školami bez ohledu na to, zda se jedná o první studium, či další studium v jiných doktorských programech. (Zařazení ..., ČSÚ, 2014)

6 Terciární vzdělávání

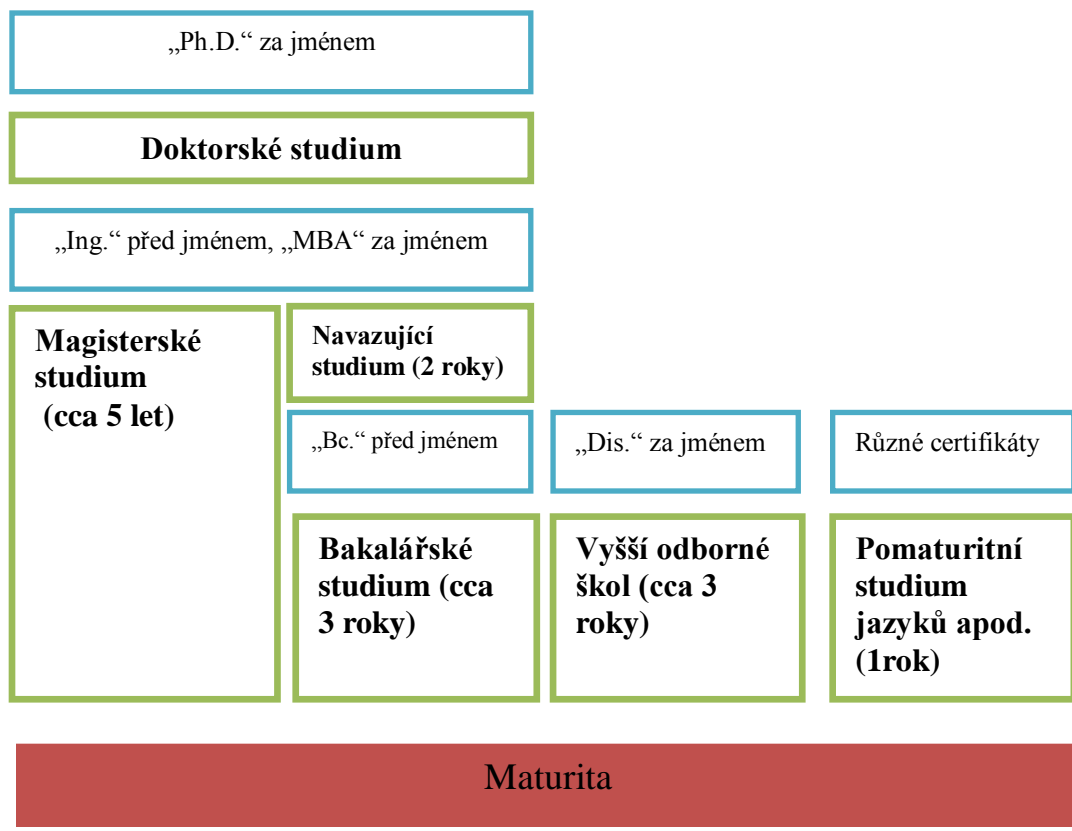
Dle výše popsané klasifikace vyplývá, že terciární vzdělávání zakončuje celkové vzdělávání v ČR. Jedná se tak o jeho nejvyšší možně dosažitelnou úroveň požadující úspěšné ukončení úplného středního studia zakončeného maturitní zkouškou.

Snahy o zkvalitnění terciárního vzdělávání na mezinárodní úrovni neustále roste a právě jeho kvalita je určitým indikátorem ekonomicky vyspělých zemí. ČR jakožto jedna z postkomunistických zemí neprošla postupným vývojem terciárního vzdělání, jako to bylo v ostatních demokratických zemí a proto po roce 1989 došlo k rapidním změnám jak z kvalitativního, tak i z kvantitativního hlediska. Zvýšil se počet vysokých i vyšších odborných škol a tím i konkurence mezi nimi, vzrostl počet studentů, zavedla se mezinárodní spolupráce a značná část výzkumu a vývoje byla právě přesunuta na vysoké školy. ČR prošla od roku 1989 velkými změnami a tím se dokázala určitým způsobem vyrovnat okolním vyspělým zemím. (Matějů, 2009)

Formy studia:

- Prezenční studium – jedná se o standardní formu studia, která umožňuje být každodenně na přednáškách, cvičeních a seminářích
- Kombinované studium – (dříve známé jako „dálkové studium“) jedná se o takovou formu studia, která má omezenou kontaktní výuku. Tento specifický typ studia je založen spíše na domácí přípravě studenta a studenti jsou přítomni na přednáškách pouze několikrát za semestr. Zkoušky probíhají standardně na fakultě. (Pojmy, Masarykova Univerzita, 2014)

Obrázek č. 2 Schéma terciárního vzdělání

Zdroj: < <http://www.vejska.cz/vysoke-skoly> >

6.1 Vyšší odborné školy

Cílem vzdělávání na vyšších odborných školách, je rozvíjet a prohlubovat znalosti a dovednosti studentů, které získali ve středním vzdělání. Vyšší odborné školy poskytují všeobecné a odborné vzdělání a hlavně praktickou přípravu pro budoucí povolání v oboru.

Doba studia na vyšších odborných školách jsou při denním studiu 3 roky včetně praxe a u zdravotnického vzdělání 3,5 roku. Vyšší odborná škola se zakončuje absolutoriem a absolvent získá titul „diplomovaný specialista“ (ve zkratce „Dis.“) (Zákon č. 561/2004)

6.1.1 Ekonomické vzdělávání na vyšších odborných školách

V České republice je 178 vyšších odborných škol, z nichž je ekonomicky zaměřeno 35. Ve školním roce 2012/2013 studovalo vyšší odborné školy zaměřené na ekonomii 2 752 studentů a ten samý rok bylo sečteno 337 absolventů. Jedná se tak o 23% nárůst v počtu studentů a o 90% nárůst absolventů s porovnáním předchozího roku. V Praze lze nalézt asi 12 vyšších odborných škol ekonomického charakteru. (Statistické ročenky školství, MŠMT, 2014)

Mezi tyto školy patří například:

- Obchodní institut (Praha 5),
- Prague College (Praha 2),
- Vyšší odborná škola ČSTV, s.r.o. (Praha 6)
- PB – Vyšší odborná škola a Střední škola managementu, s.r.o. (Praha 8) (Seznam vyšších odborných škol, Atlas školství, 2014)

6.2 Vysoké školy

Vysoká škola je právnická osoba, uskutečňující akreditované studijní programy a programy celoživotního vzdělávání a jedná se o nejvyšší formu v oblasti vzdělání. Vzdělání na vysoké škol umožňuje si studentům osvojovat, rozšiřovat a prohlubovat znalosti k získání odpovídající profesní kvalifikaci pro rozvoj výzkumné a vysoce odborné činnosti.

Jak již bylo uvedeno výše, studium na vysoké škole je strukturované v následných krocích:

- Bakalářské studium
- Magisterské studium
- Doktorské studium

Zákon uvádí dva typy vysokých škol: vysoké školy **univerzitní** a vysoké školy **neuniverzitní**.

Vysoké školy univerzitní

- může umožňovat bakalářský studijní program a uskutečňuje magisterské i doktorské studijní programy,
- provádí vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost
- člení se na fakulty.

Vysoké školy neuniverzitní

- uskutečňují především bakalářské studijní programy, může uskutečňovat i magisterské stadia, avšak nesmí realizovat doktorské studijní programy,
- neprovádí vědeckou činnost, ale jen výzkumnou, vývojovou, uměleckou, či další tvůrčí činnost
- nečlení se na fakulty. (Šréd, 2010)

Vysoké školy se dále člení na:

- Veřejné
- Soukromé
- Státní

6.2.1 Veřejné vysoké školy

Činnosti, orgány a zřízení, či zánik veřejných vysokých škol upravuje Zákon o vysokých školách č.111/1998 Sb. V České republice sídlí 26 veřejných vysokých škol, z nichž pouze dvě nabízejí ekonomické vzdělání (Vysoká škola ekonomická a Česká zemědělská škola – Provozně ekonomická fakulta).

Veřejné vysoké školy provádí svou samosprávnou činnost, do které například patří:

- vnitřní organizace školy,
- určování počtu přijímaných uchazečů o studium,
- podmínky pro přijetí ke studiu a rozhodování v přijímacím řízení,

- tvorba a uskutečňování studijních programů,
- organizace studia,
- spolupráce s jinými vysokými školami.

Orgány veřejné vysoké školy:

Akademický senát – jedenácti členný samosprávný zastupitelský orgán, z nichž jedna třetina až polovina je tvořena studenty školy. Činnost tohoto senátu spočívá ve schvalování vnitřních předpisů školy, schvalování rozpočtu a kontrole finančních prostředků. Také navrhuje jmenování a odvolání rektora.

Rektor – osoba stojící v čele vysoké školy, která jedná a rozhoduje ve věcech školy. Tříleté funkční období lze vykonávat na nejvýše dvakrát po sobě. Rektora jmenuje či odvolává prezident republiky.

Veřejná rada - předsedou této rady je rektor, který jmenuje a odvolává její členy, jež jsou významnými představiteli oborů, v nichž škola provádí vzdělávací činnost. Veřejná rada mimo jiné projednává dlouhodobý záměr školy a schvaluje studijní programy.

Disciplinární komise - členové disciplinární komise jsou jmenováni rektorem a polovinu z nich tvoří studenti. Funkční období jsou dva roky. Disciplinární komise projednává přestupky studentů, kteří jsou zapsáni na fakultách veřejné vysoké školy.

Správní rada - do správní rady je voleno minimálně devět členů a celkový počet členů musí být dělitelný třemi. Správní radu tvoří zaměstnanci dané veřejné vysoké školy a funkční období je šest let. Správní rada se mimo jiné, vyjadřuje k dlouhodobému záměru veřejné vysoké školy, k rozpočtu a k výroční zprávě školy.

Kvestor - kvestor je jmenován a odvoláván rektorem. Řídí hospodaření a vnitřní správu školy a zastupuje veřejnou vysokou školu na venek. (Zákon č.111/1998 Sb.)

6.2.2 Rozpočet veřejných vysokých škol

Veřejné vysoké školy si sestavují svůj rozpočet na kalendářní rok a podle něho také hospodaří. Prostředky tohoto rozpočtu se používají pouze na financování činností, pro které byla škola zřízena a podle zákona na hrazení jejích doplňkových činností.

Příjmy rozpočtu veřejné vysoké školy tvoří:

- dotace ze státního rozpočtu,
- výnosy z majetku,
- poplatky spojené se studiem,
- jiné příjmy ze státního rozpočtu, ze státních fondů a z rozpočtů obcí,
- výnosy z doplňkové činnosti,
- příjmy z darů a dědictví.

Veřejné vysoké školy v rámci akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělání mají nárok na dotace ze státního rozpočtu. Pro stanovení výše dotací se zvažuje dlouhodobý záměr činnosti školy, typ a finanční náročnost studijních programů a programů celoživotního vzdělání, počet studentů, výsledky školy a také její celková náročnost. (Zákon č.111/1998 Sb.)

6.2.3 Financování vysokých škol

V Evropské unii se doposud používal tzv. normativní financování. Jedná se o způsob financování, který je založen na užití určitého vzorce (formule) vztahující se k výkonu školy, nejčastěji na počtu studentů. Užití tohoto způsobu financování je jednoduché a poskytuje transparentnost, je relativně spravedlivý a tím i praktický. Nicméně nedostatkem je zaměření se na počet studentů a kvalita vyučování se nebere v potaz. Proto se v řadě zemí přešlo na kombinovaný způsob normativního a smluvního financování, který kvalitu vyučování neopomíjí a značnou částkou podporuje další vědeckou a výzkumnou činnost dané školy jako motivaci ke zvyšování její kvality. (Severová, 2011)

Velikost hlavního finančního zdroje příjmu veřejné vysoké školy se v ČR odvozuje od dvou základních ukazatelů – ukazatele A a K. Ukazatel A se skládá z rozpočtovaného počtu studentů a finanční náročnosti akreditovaných studijních programů a ukazatel K bere v úvahu i kvalitu a výkon vysoké školy prostřednictvím jejího výsledku na vzdělávací, vědecké, výzkumné, vývojové, inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti. Největšími vahami indikátorů pro stanovení ukazatele K jsou výsledky výzkumu, vývoje a inovací, zaměstnanost absolventů a studenti vyslaní, či přijatí v rámci mobility programů. Veřejná vysoká škola dále dostává příspěvky odvíjející se od sociálního postavení studentů, rozvoje školy a její mezinárodní spolupráce. (Pravidla ..., MŠMT, 2014)

Tabulka č. 2 Příspěvky a dotace veřejným vysokým školám v Kč

Okruhy příspěvku	Za rok			
	2011	2012	2013	2014
Hlavní (institucionální) zdroj příjmu	16 598 609	15 478 230	15 903 584	15 993 006
Sociální záležitost studentů	2 283 599	2 126 080	2 200 372	2 171 507
Rozvoj VŠ	1 402 851	1 262 282	1 201 018	1 152 000
Mezinárodní spolupráce a ostatní	401 582	442 180	503 798	590 759
Celkem	20 686 641	19 308 772	19 808 772	19 907 272

Zdroj: Rozpis rozpočtů VVŠ, MMŠT, 2014

6.2.4 Soukromé vysoké školy

Soukromá vysoká škola je právnická osoba v České republice, která může provozovat svou vyučovací činnost v případě, že obdrží státní souhlas. Zřizovatelé soukromé vysoké školy tvoří „Žádost o udělení státního souhlasu“, který obsahuje například informace o studijních programech školy, dlouhodobém záměru, finančním, materiálním, personálním a informačním zajištění činnosti dané instituce a mnoho dalších. (Zákon č.111/1998 Sb.)

6.2.5 Financování soukromých vysokých škol

Právnícká osoba, která působí jako soukromá vysoká škola, je povinna si zajistit pro svou vzdělávací činnost finanční prostředky sama. Ministerstvo soukromé škole sice může poskytnout na akreditované studijní programy určité dotace, avšak tyto dotace jsou vázány na obecné předpisy pro nakládání s prostředky státního rozpočtu. Pro udělení těchto dotací jsou zvažovány náležitosti typu dlouhodobého záměru ministerstva, finanční náročnosti akreditovaných studijních programů, počet studentů a dosažení výsledků ve vzdělávací a další vysokoškolské činnosti. (Zákon č.111/1998 Sb.)

6.3 Celoživotní vzdělání – studium MBA

Studijní program MBA (Master of Business Administration) se podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy řadí do programu celoživotního vzdělání. Toto profesní vzdělání předpokládá osvojení si nových manažerských dovedností, rychlejší postup v manažerské kariéře a získání lepší pozice na pracovišti. V České republice studium MBA poskytuje asi 30 vysokých škol.

Jedná se o takové studium, kdy absolvent díky propojení teorie s praxí získá strategický pohled na vedení společnosti. Student se připravuje na řešení praktických problémů, které mohou nastat v manažerské pozici. Učí se řešit problémy, komunikovat, rozhodovat a okamžitě jednat v určitých situacích.

Pro přijetí do tohoto studijního programu existují dvě podmínky. První podmínkou je mít minimálně bakalářské vzdělání v jakémkoliv oboru a druhá podmínka spočívá nejméně v dvouleté praxi v manažerské pozici.

V tomto studijním programu se student může setkat s ekonomickými předměty, jako je například: Účetnictví, Organizace a management, Controlling, Finanční management, Informační systémy a mnoho dalších.

Možná doba tohoto studia je 1,5 až 3 roky, z nichž je nejtýpější studium dvouleté.

Vzhledem k tomu, že se na studium MBA nevztahují státní dotace, jedná se o poměrně drahou, ale za to velmi kvalitní a efektivní investici, protože ten, kdo získá titul MBA se považuje za hodnotnější osobu na trhu práce. V ČR se poplatek za studium pohybuje mezi 150 – 200 000 Kč za akademický rok.

Studium se zakončuje obhajobou projektu a úspěšný absolvent získá nejen titul „MBA“, jenž se uvádí za jménem titulovaného, ale i příslušný diplom. (Severová, 2011)

7 Hodnocení kvality školství v ekonomické teorii

Vzdělání na vyšších úrovních přináší svou ekonomickou hodnotu. Ta spočívá přednostně v tom, že lidé s vyšším vzděláním pobírají relativně vyšší mzdy než lidé se vzděláním nižším. Lidský kapitál v rámci vzdělání spočívá v nákladech, které tvoří investici do formálního vzdělání v podobě poplatků (v případě, že na vzdělávací úrovni nějaké jsou) a ušlých příjmů po dobu studia. (Psacharopoulos, 1997)

Hlavní otázkou, kterou se zabývají ekonomové v případě hodnocení vzdělání je, zda míra návratnosti investic je dostačující k pokrytí výdajů, které byly do vzdělání vloženy ve srovnání s jinými možnostmi využití těchto zdrojů. Logicky vzato, čím více bude ekonomicky aktivních lidí s vyšším vzděláním, kteří budou v důsledku svého vyššího vzdělání pobírat i vyšší příjem, tím větší bude celkový přínos do ekonomiky státu i společnosti jako celku. Při určování příjmu jedince se vedle kvantity dosaženého vzdělání také zvyšuje podíl důležitosti jeho kvality.

7.1 Doba studia ovlivňující velikost příjmů

Jak bylo výše uvedeno, ekonomická hodnota vzdělání vyjadřuje vztah mezi dobou studia a velikostí příjmů. Jedná se o nejjednodušší formu investic do lidského kapitálu. Tento lidský kapitál se zvyšuje se zvyšující se dobou strávenou studiem, což vede k růstu produkční kapacity jedince a následného růstu jeho příjmu. Individuální náklady na získání vzdělání mohou tvořit ušlé příjmy v době vzdělání. Avšak tento model je potřeba brát s určitým skepticismem. Ne u každého jedince se shodnou úrovní vzdělání je stejná produkční možnost. Zároveň velikost příjmů se může značně lišit dle toho, zda je jedinec zaměstnán v soukromém, či veřejném sektoru, kde je pravděpodobnější, že příjem bude nižší nehledě na produkční kapacitu jedince. (Severová, 2011)

7.2 Měření kvality

Metoda měření kvality je dosti diskutabilní téma. V některých zemích je měření kvality svěřeno státním orgánům, jinde měření provádějí expertní organizace (např. USA, Maďarsko) či je kvalita měřena ze zákona, jako je to v ČR, či ve Spojeném království. Někteří měří kvalitu dle zhodnocení produktů škol či univerzit (například podle počtu absolventů) a někdo bere vlastní proces vzdělávání, který odpovídá standardním předpokladům, jako samotné měřítko kvality. Ekonomická teorie zastává názor, že kvalita je vysoká podle kladných účinků, které dané vzdělání má na studenty, či na příjemce výnosů ze vzdělání dosažených (např. na společnosti jako celek). Tyto metody často opomíjí další řadu faktorů, které mají dopad na určení kvality a proto je potřeba metodu měřit více způsoby, či ji rozšiřovat, například o průměrné platy na fakultách, výdaje na studenty či požadavky pro výběr budoucích studentů. (Severová, 2011)

Pro objektivní posouzení kvality na univerzitní úrovni je potřeba shody v oblasti zkoumaných kritérií. Kvalitu univerzitního studia lze definovat jako souhrn dílčích kvalitativních znaků popisujících kvalitu univerzitního prostředí (např. kvalita a úroveň poskytovaných služeb, vybavenost učeben a poslucháren, úroveň informačního systému...) a kvalitu vzdělávacího procesu, jak z hlediska poskytování informací, úrovní přednášek, seminářů, kvality kontaktu s pedagogy, tak z hlediska samotné realizace. (Witzany, 2002)

Pro zajištění tohoto objektivního hodnocení kvality na vysokých školách se v ČR využívá Akreditační komise. Průběh hodnocení probíhá na základě hodnocení komise se zkoumanou institucí, která zpracuje za předem stanovených podmínek hodnotící studii. Tým expertů z komise vypracuje svou hodnotící studii, která se opírá již o studii daného subjektu, tak o své vlastní poznatky, které tento tým přezkoumal na místě. Poté jsou obě tyto studie předmětem diskuzí, ze kterých vyplynu případné návrhy na změny. Akreditační komise ČR má 21 členů, které jmenuje na šest let vláda České republiky. (Akreditační komise..., 2014) Nejčastějším prostředkem pro hodnocení kvality vysokoškolského vzdělávání je interní hodnocení (např. hodnocení výuky a hodnocení profesorů studenty, studie vypracované universitními komisemi ustanovenými pro tento účel, či vypracování závěrečných zpráv o činnosti univerzity), hodnocení externími znalci (peer review) a externími národními či mezinárodními evaluačními agenturami. Pro zvýšení vypovídacích schopností hodnotících metod je potřeba do evaluačního procesu zahrnout každou z těchto metod. (Witzany, 2002)

Zajímavým nástrojem pro zhodnocení kvality bylo také šetření dovednosti dospělých tzv. PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), které proběhlo v letech 2010-2013. Cílem tohoto programu bylo zjistit úroveň a její využití u základních dovedností potřebných pro úspěch v běžném životě i na pracovním trhu u skupiny lidí od 16-64 let. Výsledky plynoucí z tohoto šetření vypovídají i o efektivitě vzdělání v jednotlivých oblastech. Nejvyšších výsledků, co se týká čtenářské gramotnosti, získali dospělí s terciárním vzděláním. Tyto výsledky platí jak pro země OECD, které se tohoto šetření zúčastnily, tak pro Českou republiku. (Mezinárodní výzkum dospělých, 2014)

8 Česká republika v mezinárodním srovnání

8.1 Analytické ukazatele hodnotící vzdělávání

Doposud nejspolehlivější informace o vzdělávacích systémech jsou indikátory vzdělávání (education indicators). Jedná se o kvantitativní ukazatele vypovídajících o vlastnostech, fungování a produktech vzdělávacích systémů zemí OECD. Tyto indikátory popisují přístup ke vzdělávání a průchod vzdělávací soustavou, výstupy ze vzdělávání (výsledky žáků a dospělých v mezinárodních šetřeních, přestup ze vzdělávání na trh práce, zaměstnanost, nezaměstnanost a platy podle vzdělání, atd.), finanční zabezpečení vzdělávání, personálního zabezpečení vzdělávání, podmínky pro výuku (např. vyučovací doba žáků, počet žáků na třídu, na učitele). Přestože indikátory posuzované OECD jsou doposud nejodbornější, v oblasti hodnocení kvality (jak již několikrát bylo řečeno), je nutno brát v úvahu další faktory a zachovat si individuální přístup k posuzování jednotlivých vzdělávacích soustav.

Každým rokem OECD vydává, pod vedením odborníků, publikaci *Education at a Glance*, kde uvádí tyto jednotlivé indikátory pro každou zemi pro jejich možné kvantitativní srovnání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy tuto ročenku zpracovává a vydává svou publikaci *České školství v mezinárodním srovnání*, ve které uvádí výsledky z *Education at a Glance* a jejich následné analyzování v základních faktech a profilech zemí v rámci postavení České republiky. Údaje pro konkrétní roky mohou obsahovat informace převzaté z minulých let. Jednotlivá data se v průběhu zkoumání v rámci jednotlivých roků výrazně nelišila a slouží tak k rámcové představě, jak si jednotlivé země v rámci vzdělávání počínají. (Mezinárodní srovnání ..., 2014)

8.1.1 Vliv vzdělanosti rodičů na vzdělání dětí

Dalo by se předpokládat, že vzdělání rodičů má značný vliv na vzdělání dětí. Vyšší úroveň vzdělání dospělých, než u jejich rodičů, dosahují dospělí věkové skupiny od 25-64 let. Průměr v zemích OECD se pohybuje okolo 40%. Nejvyšší mezigenerační rozdíly ve vzdělání jsou ve Finsku, v Belgii, v Jižní Koreji a v Rusku, kde více než 55% dospělých dosáhlo vyššího vzdělání než jejich rodiče. V České republice je počet dospělých s vyšším vzděláním, než dosáhli jejich rodiče 21%. Větší procentuální zastoupení je to u nestudujících dospělých s dosaženou stejnou úrovní jako jejich rodiče, ta činí v ČR 66%. V okolních zemích, jako je Německo, Rakousko, Itálie, Slovensko, Španělsko a USA je to více než 50%. Ve všech členských zemích má nejméně 35 % dospělých (ve věku 20 až 34 let) studujících v současnosti vysokou školu alespoň jednoho rodiče, který má terciární vzdělání. V Kanadě, Estonsku, Německu, Norsku a Švédsku je to pak více než 65 %. V ČR má rodiče s terciárním vzděláním 38 % studentů vysokých škol.

Z údajů je vidět, že vzdělání rodičů má silný vliv na vzdělanost dětí. Nižší vzdělání, než mají rodiče, má v průměru jen 12 % nestudujících dospělých. Více než 15 % je to poté v Rakousku, Dánsku, Estonsku, Německu, Norsku, Švédsku a ve Spojených státech amerických. v České republice jde o 13 %. Vyšší vzdělání, než mají rodiče, se logicky nejvíce projevuje u skupiny dětí, jejichž rodiče úspěšně zakončili sekundární nebo vyšší sekundární vzdělání. (České školství..., 2014)

8.1.2 Míra graduace v terciárním vzdělání

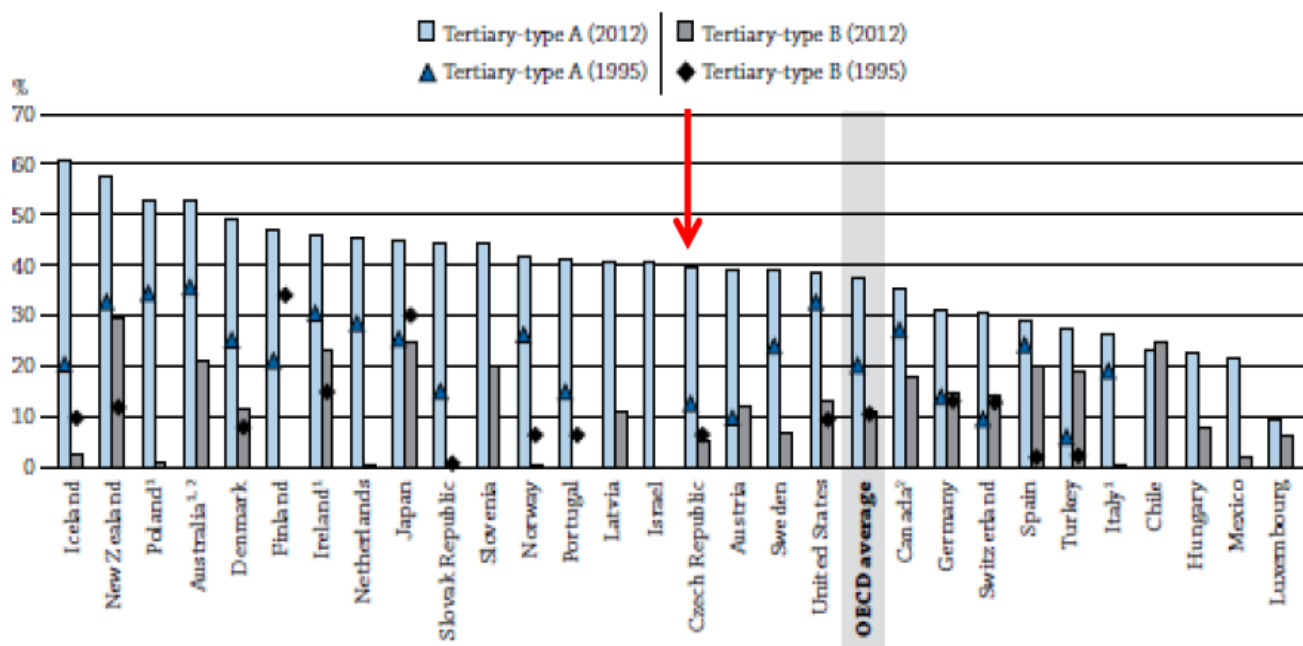
Vzdělávací systémy za posledních deset let dosáhly velkých pozitivních změn, a tato expanze v oblasti vyššího sekundárního a terciárního vzdělávání otevřela mladým lidem (věkové skupiny 25-34 let) příležitost získat vyšší vzdělání než jejich rodiče. Vysoká vzdělanost je základ sociálního a ekonomického rozvoje společnosti, a proto vzdělání hraje důležitou roli při poskytování znalostí a dovedností nutných pro úspěch v zapojování se do společenského i ekonomického života. Vzdělanostní úroveň patří mezi základní měřítko lidského kapitálu potřebného a žádaného na trhu práce. Je nutno brát v úvahu, že každá země má na své úrovni vzdělání jiný objem a kvalitu znalostí a může se v určitých ohledech lišit svým vzdělávacím systémem.

Indikátor míry graduace charakterizuje míru, jakou jednotlivé země produkují pokročilé znalosti. Jak již bylo řečeno, některé země se v programech terciárního vzdělávání od sebe liší svou strukturou, tak úrovní dosažených znalostí a dovedností. Míra graduace v oblasti terciárního vzdělávání je dána dvěma faktory a to šíří přístupu k danému stupni vzdělávání a požadavky pracovního trhu na kvalifikovanou pracovní sílu. (České školství, ... 2010)

Všeobecně v rámci terciárního vzdělávání se pro srovnání v zemích OECD rozlišuje typ A a typ B. Typ A (i v ČR) zahrnuje absolventy bakalářských a magisterských studijních programů a typ B poté absolvování vyšších odborných škol a vyššího odborného vzdělání v konzervatořích.

Podle zveřejněných dat v zemích OECD získá 39% mladých lidí vzdělání typu A (za neměnných podmínek) a typu B v průměru 11%. Stojí za povšimnutí, že za posledních 17 let došlo k razantnímu vzrůstu poptávky po terciárním vzdělání typu A. Výjimku tvoří Chile, kde je poptávka po vzdělání typu B je mnohem vyšší než u univerzitního vzdělání, jak je možno vidět z následujícího grafu

Graf č. 1 Míra první graduace v terciárním vzdělávání typu A i B v letech 1995, 2012

Zdroj: *Education at a Glance 2014*

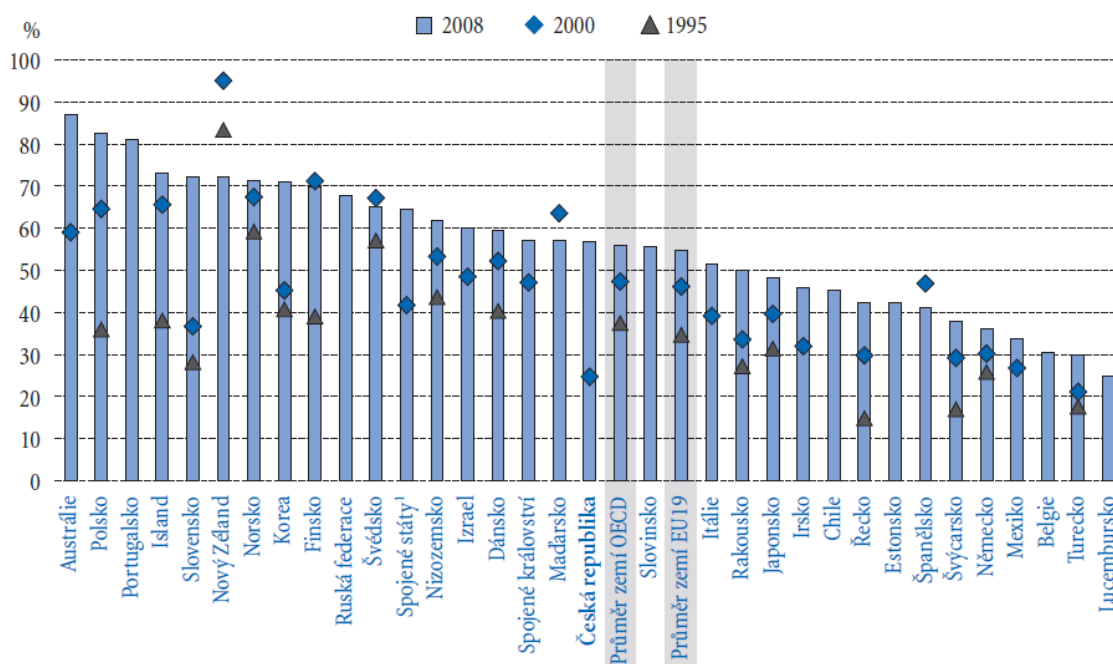
Průměr OECD vzrostl o 22 %, zatímco typ B je stabilní. Univerzitní vzdělání typu A je zaměřeno na osvojení si převážně teoretických znalostí vedoucích k možnému pokračování ve vzdělání a vědecké kvalifikaci. Vzdělání na úrovni B spíše připravuje absolventy na trh práce a bývá obvykle mnohem kratší, než nabízejí univerzitní programy typu A. Základem je osvojení si převážně odborných a specializovaných dovedností. Tento fakt vysvětluje možný důvod, proč je velká hranice mezi typem A a typem B

Výše uvedený graf pro představu ukazuje postavení jednotlivých zemí, včetně ČR v rámci ostatních členských zemí OECD. Velkými rozdíly v míře graduace mezi lety 1995 a 2012 zaznamenává Island, Nový Zéland a Dánsko. V **České republice** získá vzdělání typu A asi 40% mladých lidí, což je téměř nepatrný rozdíl jednoho procenta v rámci průměru OECD. Typ B je v porovnání s průměry OECD poměrně nízký, jedná se o 5%. Za posledních 17 let došlo v ČR k velkému nárůstu míry graduace. Graduace na vysokoškolském stupni vzrostla z 13% na již zmíněných 40, což je nárůst o 27%. U studia na vyšších odborných školách a konzervatořích, tedy studiu typu B, jsou procentuální změny minimální a drží se tak stabilní úrovně 5%.

Velkým podílem na zvyšujícím se počtu studentů má zavedení Boloňského procesu, jehož cílem byl rozvoj vysokých škol a jeho zkvalitnění. Česká republika v roce 1999 spolu s dalšími 29 zeměmi podepsala Boloňskou deklaraci s cílem zpřehlednit systém vysokoškolské vzdělávání v Evropě do roku 2010. Mnoho zemí Evropské unie (včetně ČR) právě zaznamenala progresivní růst graduace právě v letech 2004 a 2008. (MŠMT, Boloňský proces, ... 2014)

Níže uvedený graf ukazuje rozdíly v rámci let 1995, 2000 a 2008 při vstupech do terciárního vzdělávání. Míra vstupu v těchto letech razantně vzrostla a to hlavně v porovnání let 1995 a 2008, kdy byl zaveden Boloňský proces. V zemích OECD míra vstupu typu A narostla o 22%. O více než 15% vzrostla také v Austrálii, Koreji, Slovensku a České republice (vzrůst o 32%). Pokles je zaznamenán v Maďarsku, Novém Zélandu, Norsku a Španělsku. V Maďarsku a Španělsku v letech 2000-2008 vzrostla míra vstupu do terciárního vzdělání typu B, tím je alespoň kompenzován pokles vstupu do vzdělání typu A.

Graf č. 2 Vstup do terciárního vzdělávání v letech 1995, 2000 a 2010

Poznámky:

1. Míra vstupu do programů terciárního vzdělávání typu 5A zahrnuje i míru vstupu do programů terciárního vzdělávání typu 5B.

Země jsou seřazeny sestupně podle míry vstupu do terciárního vzdělávání typu 5A v roce 2008.

Zdroj: OECD, Tabulka A2.5, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2010)

Zdroj: *České školství, ... 2010*

Doktorské studium má v celkové úrovni terciárního vzdělání menší podíl, přesto je zde nutno upozornit na značný nárůst, téměř dvojnásobný, oproti době před sedmnácti lety, kdy průměr OECD tvořil 0,8% a průměr ČR býval 0,6 procentních bodů. Dá se očekávat, že v **České republice** získá doktorský titul 1,4% absolventů, při čemž v zemích OECD je to 1,6%.

Značnou část studentů v zemích OECD na terciární úrovni tvoří zahraniční studenti, kteří se podílejí na celkové míře průměrné graduace v některých zemích až 10%. Takovými příklady jsou Austrálie (18%) nebo Nový Zéland (11%). V ČR se zahraniční studenti podílejí na graduaci asi 4%.

Programy vysokoškolského vzdělání se mohou lišit v rámci jednotlivých zemí OECD, převážně v počtu let studia k první graduaci (například bakalářské diplomy získané v Německu, či Irsku). V některých členských zemích studenti absolvují vzdělání ve vyšším věku, než je typické. Důvodem často bývá vyšší zisk spojený s vyšším vzděláním a vzrůstající požadavky pracovního trhu. Schopnost doplnit si vzdělání u člověka, který je už začleněn v pracovním procesu, je známka adaptability a ochoty investovat do svého osobního kapitálu. Znalosti a dovednosti získané z pracovní praxe se poté může značně zúročit v rámci vzdělání. Průměrně v zemích OECD dostávají svůj první vysokoškolský diplom studenti ve svých 27 letech (stejně tak pro ČR). Věkové rozmezí pro získání prvního titulu se pohybuje od méně než 25 let (v Belgii, Indonésii, Lucembursku, Mexiku, Nizozemsku a Spojeném království) až po 29 let a více (v Brazílii, Grónsku). Konkrétně ve Finsku, Islandu, Novém Zélandu, Švédsku a v partnerské zemi Izraeli se podílejí na první graduaci více než čtvrtinou lidé starších třiceti let. V **České republice** se absolventi starší 30 let podílejí na míře první graduace 5,5%.

Na terciární úrovni se v průměru v zemích OECD stále více podílejí ženy než muži, vyjma doktorských studijních programů, kde je tomu naopak. Míra graduace žen studijního typu A je ve členských zemích OECD 46%, což je o 18% víc, než u mužů, kde míra graduace činí v průměru 28%. V **České republice** se ženy na míře graduace podílejí také markantněji, než muži a to o 24% (ženy 53% a muži 29%). I v zemích Evropské unie je to obdobné. Zde je rozdíl 19%ní ve prospěch žen (51%) oproti mužům (32%).

8.1.3 Úspěšnost studia v rámci terciárního vzdělávání

Míru dokončování studia lze charakterizovat také jako určitou efektivitu, úspěšnost tohoto studia. Jedná se o indikátor, který vyjadřuje podíl studentů, kteří vstoupí do terciárního vzdělání a řádně, tedy úspěšně ho také zakončí. Vysoká míra neukončování terciárního vzdělání může poukazovat na nedostatečnou reakci vzdělávacího systému na potřeby, resp. poptávku ze strany studentů. Dalším důvodem neukončení daného studia může být špatný výběr studijního programu, nebo volba zaměstnání v průběhu studia. Předčasné ukončení studia v rámci terciárního vzdělávání typu A nemusí vždy znamenat úplný neúspěch. Studenti znalosti, získané za dob studia, mohou zúročit na trhu práce, či mohou vstoupit do studijních programů typu B a ten úspěšně zakončit. Země, jako je například Nový Zéland či Švédsko, nabízí studium vybraných předmětů na úrovni terciárního vzdělání. Studenti tak nemusí navštěvovat úplný program. Zakončení tohoto typu se však nezahrnuje do úspěšného absolvování terciární úrovně, ale spadá do rámce celoživotního vzdělávání. (České školství..., 2010)

Terciární vzdělání v zemích OECD s dostupnými daty úspěšně dokončí v průměru 70% těch, kteří do studia nastoupí (V EU21 je to 69%). **Česká republika** patří mezi ty země, kde dokončuje tyto programy vyšší podíl nastupujících, a to 75 %.

I v míře úspěšnosti lze vidět značný rozdíl mezi pohlavím. Ženy jsou při řádném zakončení studia úspěšnější než muži. V průměru v členských zemích OECD úspěšně ukončují ženy o 9% více, než muži, jejich úspěšnost je 74%. Obdobné je to i v zemích Evropské unie. Česká republika vykazuje rozdíl ještě značnější a to o 16%, kdy ženy úspěšně zakončují studium v 83 procentech a muži v 67%.

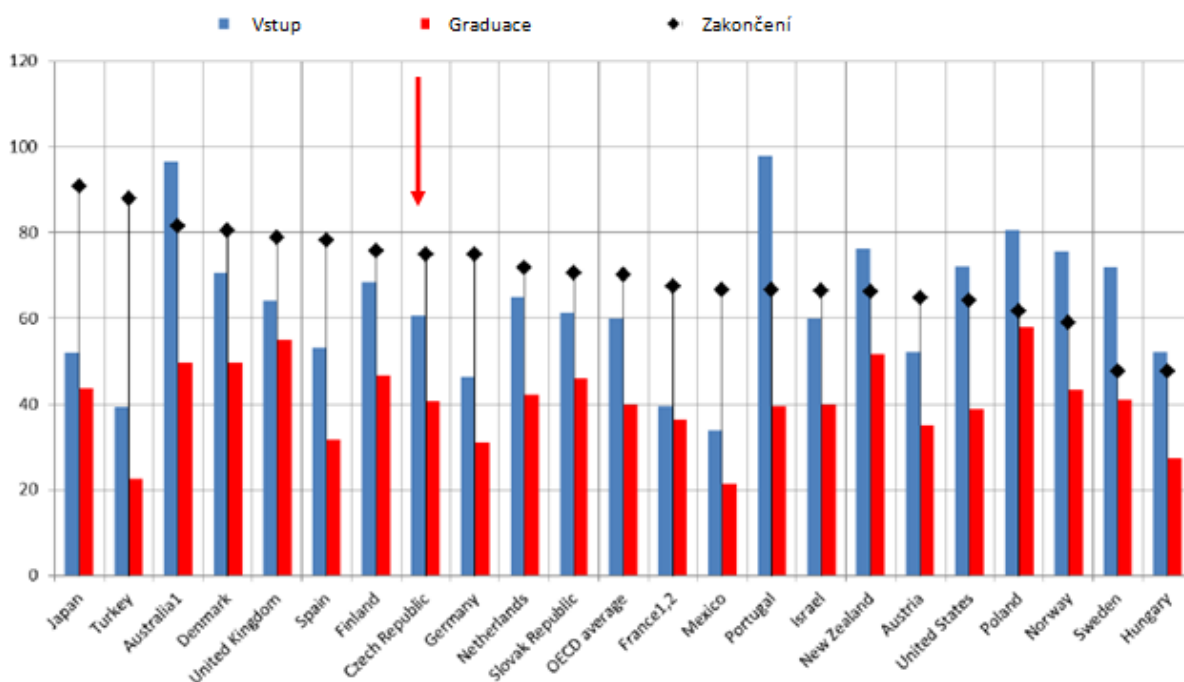
V programech terciárního vzdělání v zemích OECD průměrně ukončí studium předčasně asi 31% studentů. Míra úspěšnosti (či neúspěšnosti) se mezi zeměmi velmi liší. Vysoké hodnoty jsou vidět v zemích, jako je Mexiko, Nový Zéland, Švédsko a Spojené státy, kde asi 40% studentů, kteří nastoupí do terciárního vzdělání, toto studium předčasně ukončí (jak je vidno z následujícího grafu). Naopak země jako je Belgie, Dánsko, Francie, Japonsko, Korea, Španělsko, Ruská federace (jen partnerské země) vykazují míru neúspěšnosti okolo 25%. V některých zemích jsou údaje o předčasném ukončení studia k dispozici pouze za terciární vzdělání typu A, mezi něž patří i Česká republika s mírou neúspěchu okolo 30%. Tato míra je zakreslená o nezapočítanou úroveň B, a proto je i podíl neúspěchu vyšší.

Jak již bylo řečeno, neúspěšné dokončení programu typu A nemusí vždy znamenat ukončení studia jako takového. Studenti mají možnost pokračovat ve studiu na nižší úrovni, úrovni B. Například ve Francii přejde na nižší úroveň asi 15% těch, co odchází z vyššího stupně. Ze 100 studentů průměrně ukončuje studium na vysokoškolské úrovni 64 studentů a patnáct z nich pokračuje na úrovni B, zbytek terciární vzdělávání ukončuje úplně. Tento přestup o nižší úroveň není tak častý, jako opačný přestup na úroveň vyšší (např. Nový Zéland, Švédsko a Island).

Často se vedly diskuze, zda zavedené školné (popřípadě i jeho míra) v některých zemích OECD má vliv na míru úspěšného dokončování, či ne. Předpoklad, že vysoké školné v programech A motivuje studenty, aby studium úspěšně zakončili, se neprokázalo. Například zavedené školné je typické pro Nový Zéland a Spojené státy, kde míra dokončování studia je pod 70%, zatímco míra dokončování například v Dánsku, kde je vzdělávání podporováno i subvencemi, se pohybuje okolo 82%, což je i nad úrovní průměru zemí OECD. Bez ohledu na zavedené školné je spíše motivací pro studenty možný příjem získaný ze vzdělání v porovnání s příjmy skupin lidí pouze se sekundárním vzděláním.

Graf č. 3 Míra vstupu, graduace a míra dokončování studia terciárního vzdělávání typu A v letech 2011

Zdroj: České školství, ... 2013

8.1.4 Terciární vzdělání a uplatnění na trhu práce

Tento indikátor vyjadřuje vztah a vzájemný vliv mezi výší dosaženého vzdělání a postavením na trhu práce včetně spojených rizik souvisejících s nezaměstnaností. Míra zaměstnanosti se může zemí od země lišit. Rozdíly jsou nejčastěji kvůli odlišné kultuře, míře účasti žen na trhu práce, velikosti rodiny s ní spojené i rodičovství nebo volbou studia. Všeobecně v zemích OECD mají větší zaměstnanost lidé s vyšším dosaženým vzděláním, než lidé s nižším, neboť vyšší vzdělání s sebou nese silnější konkurenční pozici na trhu práce. Zároveň je také důležitý faktor ušlých příjmů, a investice do lidského kapitálu, kdy je potřeba ušlé zisky zúročit právě správným využitím lidského kapitálu a navrácením výdajů zpátky do systému. Vývoj ekonomiky a trhu práce je závislý na stabilní dodávce dobře vzdělaných pracovníků. (Education at a Glance, 2014)

Míra zaměstnanosti vypovídá spíše o pracovních nabídkách a míra nezaměstnanosti spíše o pracovních poptávkách. Celková zaměstnanost lidí s různými úrovněmi vzdělání jsou závislé na poptávce po pracovní síle s různými dovednostmi. Míra nezaměstnanosti tedy poskytuje určité signály, které vyjadřují míru shody mezi tím, co vzejde ze vzdělávacího systému a tím, jaká je poptávka po daných dovednostech na trhu práce. Lidé s nízkou kvalitací jsou z ekonomického hlediska rizikovou skupinou, protože mají menší šance být zaměstnáni a to i přesto, že si aktivně hledají zaměstnání. Vyšší míra nezaměstnanosti je vždy kritickým indikátorem a z dlouhodobého hlediska brání novým vstupům na pracovní trh. Pro redukci celkové nezaměstnanosti je proto důležitá účinná vzdělávací politika.

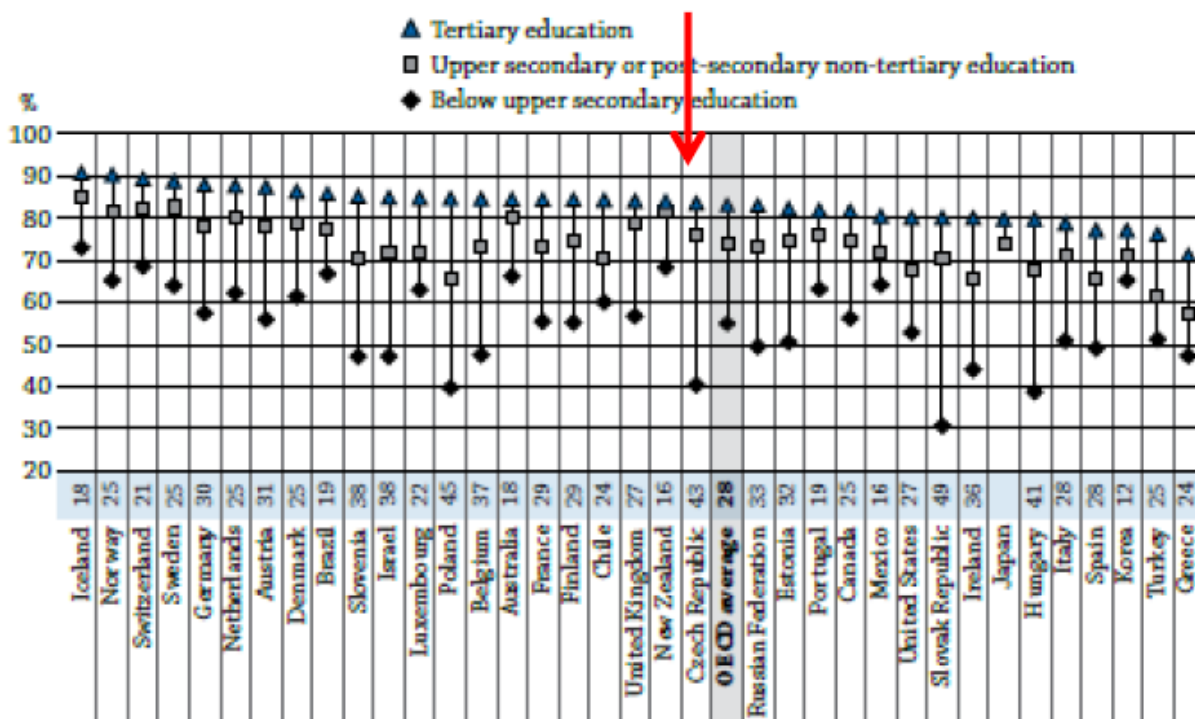
Z dat o zemích OECD vyplynulo, že průměrně ekonomicky aktivní muži ve věkové skupině 25–64 let se vzděláním nižším než je vyšší sekundární, jsou více než dvakrát častěji nezaměstnaní nežli ti se vzděláním vyšším sekundárním a dokonce třikrát častěji nezaměstnaní, než muži s ukončeným terciárním vzděláním. Rozdíly mezi nezaměstnaností mužů a žen v oblasti lidí se vzděláním na terciární úrovni nejsou markantní.

V zemích OECD s porovnatelnými daty je v průměru zaměstnáno 80% lidí, kteří dosáhli terciárního vzdělání. Skupina s ukončeným vyšším sekundárním vzděláním, či s post-sekundárním neterciárním vzděláním je zaměstnaná v průměru v 70%. V zemích OECD je dosažené vyšší sekundární vzdělání určitým minimálním předpokladem proto, být úspěšnou konkurencí na trhu práce a získat tak na tomto trhu úspěšnou pozici. Procentuální podíl poté nejvíce klesá u lidí s ještě nižším vzděláním a to u kohorty lidí s ukončeným vzděláním menší úrovně než je nižší sekundární vzdělání. V **České republice** jsou výsledky zaměstnanosti u skupin lidí, kteří mají terciární vzdělání vyšší, než je průměr OECD. Zaměstnanost těchto osob je okolo 84%, 76% lidí je zaměstnáno s vyšším sekundárním, či s post-sekundárním neterciárním vzděláním a 40% zaměstnaných osob s nejnižším vzděláním.

Ideálem trhu práce jsou jedinci s dosaženým terciárním vzděláním i zároveň zaběhnutou praxí. Není proto divu, že starší věkové skupiny lidí s dosaženým terciárním vzděláním mají o trochu nižší míru nezaměstnanosti (v zemích OECD 4%, **2,5% v ČR**) než mladí lidé stejného vzdělání, ale bez praxe (OECD 7%, **ČR 4%**).

Většina lidí (74%) jsou v zemích OECD po úspěšném zakončení terciárního vzdělání zaměstnáni na plný úvazek. V porovnání s lidmi se vzděláním nižším než je vyšší sekundární je to o 10% více. Data pro **Českou republiku** vykazují hodnoty 47 % a 46 % zaměstnaných na plný úvazek, což nepředstavuje prakticky žádný rozdíl. Nicméně kritéria pro vykazování plného úvazku se v jednotlivých zemích OECD mírně odlišují.

Graf č. 4 Míra zaměstnanosti u skupiny 25-64 let podle dosaženého vzdělání (2012)

Zdroj: *České školství, ... 2014*

Na výše uvedeném obrázku je přehledně vidět, jak se jednotlivé země s porovnatelnými daty liší v rámci míry zaměstnanosti. Velkým rozdílem v zaměstnanosti v jednotlivých úrovních se vyznačuje Česká a Slovenská republika, Slovinsko, Maďarsko, Polsko a Izrael. Je zde vidět velký rozdíl v zaměstnanosti mezi lidmi se vzděláním nižším, než je sekundární vzdělání a mezi lidmi s vyšším sekundárním vzděláním.

Vyšší míra zaměstnanosti se očekává u skupiny lidí, kteří dosáhli vysokých hodnot gramotnosti podle šetření PIAAC. Podle tohoto šetření se zjistilo, že průměrně 87% lidí ze zemí OECD, co dosáhli nejvyšší úrovně čtenářské gramotnosti, je zaměstnáno. Pouze 3,5% z nich je nezaměstnáno a okolo 10% je ekonomicky neaktivních. V některých zemích je tento podíl dokonce vyšší. V Estonsku, Německu, Nizozemsku, Norsku, Švédsku a v Belgii je zaměstnáno více než 90 % vysoce kvalifikovaných osob. **Česká republika** příliš nevybočuje od průměru OECD. Vykazuje následující strukturu obyvatel s nejvyšší úrovní čtenářské gramotnosti a to 87% zaměstnaných, 2% nezaměstnaných a 11% ekonomicky neaktivních obyvatel.

Na základě zjištěných údajů lze říci, že na trhu práce se s největšími obtížemi setkávají mladí lidé, kteří nedosáhli ani vyššího sekundárního vzdělání. V roce 2012 bylo ve členských zemích OECD kolem 20% těchto nezaměstnaných a tento rok vykazoval nejvyšší registrovanou míru nezaměstnanosti za více než posledních deset let. V **České republice** se jednalo o 33%, tedy ještě o 13% více, než byl průměr OECD. K těmto výsledkům je ale nutno dodat, že se Česká republika řadí mezi první země s nejnižším podílem nemnoho vzdělaných, či nevzdělaných lidí, a proto není tato hodnota kritická.

Je i vhodné uvést, že lidé, kteří se dostanou mimo pracovní sílu na dlouho dobu, se poté vracejí na trh práce velmi obtížně. U těchto lidí klesá chuť si shánět zaměstnání a jejich dovednosti po dobu pracovní stagnace zastarávají. Mimo jiné existují i další bariéry, které zabraňují jejich opětovnému návratu na pracovní trh a proto je jejich míra nezaměstnanosti vyšší.

Z výše uvedených údajů je patrné, že úroveň vzdělání má značný vliv na postavení člověka na trhu práce. Celková poptávka na pracovním trhu zaznamenává určitou citlivost různých vzdělanostních skupin a to především u skupiny lidí s nižším vzděláním, než je vyšší sekundární. Tato sorta lidí je poznamenána vyšší mírou nezaměstnanosti (až na Řecko, Japonsko a Mexiko), než u lidí, kteří mají úspěšně zakončené terciární vzdělání. V zemích OECD se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo 8%, což odpovídá asi 48 miliónům nezaměstnaných lidí. Na tomto čísle se podílí 40% těch, kteří mají vzdělání nižší, než vyšší sekundární. V průměru zemí OECD platí, že nezaměstnanost lidí s dosaženým terciárním vzděláním za posledních deset let stagnuje nebo je nižší než 4 %. U lidí s vyšším sekundárním vzděláním se pohybuje pod úroveň 7%, zatímco míry nezaměstnanosti těch, kteří mají vzdělání nižší než vyšší sekundární, několikrát převýšily od roku 1997 hodnotu 10%. Méně vzdělaní lidé jsou tedy nejvíce zranitelnou skupinou.

8.1.5 Vliv dosaženého vzdělání na výši platu

Tento indikátor poskytuje cenné informace o příjmech a jejich rozdílech v rámci členských zemí OECD i jejich partnerských zemí. Tyto rozdíly v příjmech mezi jednotlivými vzdělanostními skupinami přináší důležité údaje o poptávce a nabídce ve vzdělávání. Propojení dat o příjmech v průběhu doby a jejich rozdílech dává výrazný signál o tom, zda vzdělávací systémy vyhovují trhu práce.

Zároveň tyto rozdíly v příjmu jsou klíčovým ekonomickým faktorem pro jedince, který se rozhoduje při investici do budoucího vzdělání. Příjmy vyplývající z úspěšného zakončení terciárního vzdělání jsou patrné při srovnání průměrných ročních příjmů lidí, kteří absolvovali vzdělání na vyšší sekundární, či post-sekundární neterciární úrovni.

Rozdíly v příjmech před zdaněním, jsou v jednotlivých zemích dány množstvím faktorů, které odráží poptávku pro pracovních dovednostech na trhu práce, minimální mzdy dány zákonem, síly odborových organizací, rozsah kolektivních smluv, strukturu pracovníků s vyšší i nižší úrovní vzdělání, rozložení zaměstnanců v jednotlivých povoláních a také vliv prací na částečný úvazek, či sezonních prací.

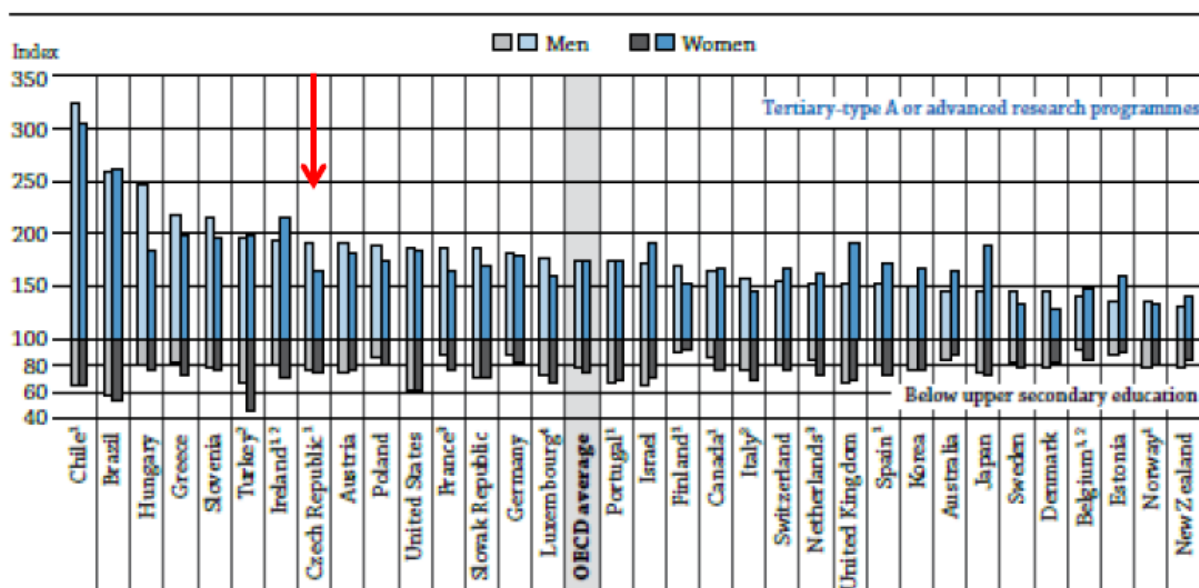
Ve všech členských zemí je zaznamenán pozitivní vztah mezi dosaženým vzděláním a výší platu. Absolventi terciárního vzdělání, obzvláště ti, kteří směřují k vědecké kvalifikaci, mají výraznější rozdíl ve výši příjmu než ti, kteří mají vyšší sekundární vzdělání a tento rozdíl je markantnější v porovnání s těmi, kteří mají dokončené nižší sekundární vzdělání. To značí, že v mnoha členských zemích je dosažení vyššího sekundárního vzdělání určitou dělicí linií, na které začíná být vyšší vzdělání atraktivním statkem, který má značně vysokou cenu.

Zaměstnaní dospělí v zemích OECD mají bez vyššího sekundárního vzdělání o 20% nižší příjmy než ti s vyšším sekundárním vzděláním a ti zase v porovnání s dospělými s jiným postsekundárním neterciárním vzděláním mají příjmy o 10% nižší. Pokud jde o zaměstnané dospělé s terciárním vzděláním typu B (odborně směřované), ti mají oproti osobám s vyšším sekundárním vzděláním příjmy o 30% vyšší. Zaměstnaní dospělí s dosaženým terciárním vzděláním univerzitního typu (typ A) nebo s vědeckou kvalifikací dostávají průměrně dokonce o 70% více, než lidé s vyšším sekundárním vzděláním. V **České republice** mají lidé s nejnižším stupněm vzdělání o 27 % nižší příjmy než lidé s vyšším sekundárním vzděláním a lidé s dosaženým terciárním vzděláním pobírají o 76 % vyšší platy než ti, kteří mají vyšší sekundární vzdělání.

Zajímavé výsledky vyšli i v šetření PIACC, kde zaměstnaní se čtenářskou gramotností na úrovni 4 a 5, co mají dosažené terciární vzdělání, dosahují v zemích OECD v průměru o 45% vyšší příjmy než stejně vzdělaní dospělí, kteří jsou ve čtenářské gramotnosti pod úrovní 1. Mezi dospělými s dosaženým vyšším sekundárním vzděláním činí rozdíl v příjmech mezi těmi s nejvyšší a nejnižší úrovní čtenářské gramotnosti 30 %. V **České republice** je velmi malé procento lidí, kteří dosáhli ve čtenářské gramotnosti úroveň 0 a 1, proto jsou údaje o nich nevyovídající. V případě lidí s vyšším sekundárním vzděláním jsou rozdíly v platech mezi těmi s nejvyšší a nejnižší úrovní znalostí asi 21 %.

Změny v platu zaznamenávají i rozdíly v rámci pohlaví. V členských zemích mají ženy s dokončeným terciárním vzděláním příjem o 25% nižší, než stejně tak vzdělaní muži. Pouze v Belgii, ve Slovinsku, Španělsku a v Turecku dostávají ženy s terciárním vzděláním více než 80 % příjmu stejně vzdělaných mužů. V Některých zemích pobírají ženy ještě menší platy, než je průměr OECD a to 65% toho, co mají muži se stejnou vzdělanostní úrovní. Jedná se o Brazílii, Chile a Maďarsko. Platové rozdíly v rámci pohlaví se týkají i **České republiky** a jsou lehce pod průměrem zemí OECD. Ženy v průměru dostávají 70% tolik, co stejně tak vzdělaní muži.

Graf č. 5 Relativní výše příjmů pracovníků podle dosaženého vzdělání a pohlaví (2012)

Zdroj: Česká republika, ... 2014

Obrázek, uvedený výše, graficky znázorňuje relativní výši příjmů u dospělých lidí od 25-64 let, z čehož vyšší sekundární vzdělání je rovno stům. Z grafu jsou vidět nerovnosti mezi jednotlivými příjmy v rámci různého pohlaví. Velkou nerovnováhou v dosažených příjmech u lidí s dosaženým terciárním vzděláním zaznamenává Maďarsko a to ve prospěch mužů. Česká a Slovenská republika, Francie, Řecko a Polsko mají také vyšší příjmy muži, než ženy. Naopak velký rozdíl ve prospěch žen lze vidět u Japonska, Spojeného Království a Estonska. Rozdíly v příjmech mezi muži a ženami jsou částečně ovlivněny rozdílným povoláním (v souvislosti s tím, co studovali), a také dobou, kterou stráví jako pracovní síla. Nízké příjmy obzvláště u žen s dokončeným terciárním vzděláním v mnoha případech má negativní dopad na nabídku práce a brání také uplatnění dovedností produkovaných vzdělávacím systémem. Pokud jsou tyto rozdíly velké, mohou ovlivnit i potenciál růstu v zemi.

Pokud se bere v úvahu medián, platí, že lidé s terciárním vzděláním mají výrazně vyšší šanci mít příjem ve výši dvojnásobku tohoto mediánu. Jedná se asi o 30% těchto pracujících lidí a je velmi málo pravděpodobné, že se ocitnou ve skupině nízkopříjmových osob než ti, co mají vyšší sekundární vzdělání. Pouze 10% osob s terciárním vzděláním jsou v nízkopříjmové kategorii. U skupiny lidí s vyšším sekundárním vzděláním je asi 3% lidí, kteří pobírají plat ve výši dvojnásobku mediánu a 30% má poloviční nebo nižší příjem než je medián. V **České republice** jsou 2% lidí s terciárním vzděláním, kteří spadají do nízkopříjmové kategorie, zatímco příjem ve výši dvojnásobku mediánu má 26% vysokoškoláků. Pro představu, lidé s nejnižším vzděláním pobírají 82%ní hodnotu nižší, než je polovina mediánu.

8.1.6 Vzdělávání jako podíl na HDP

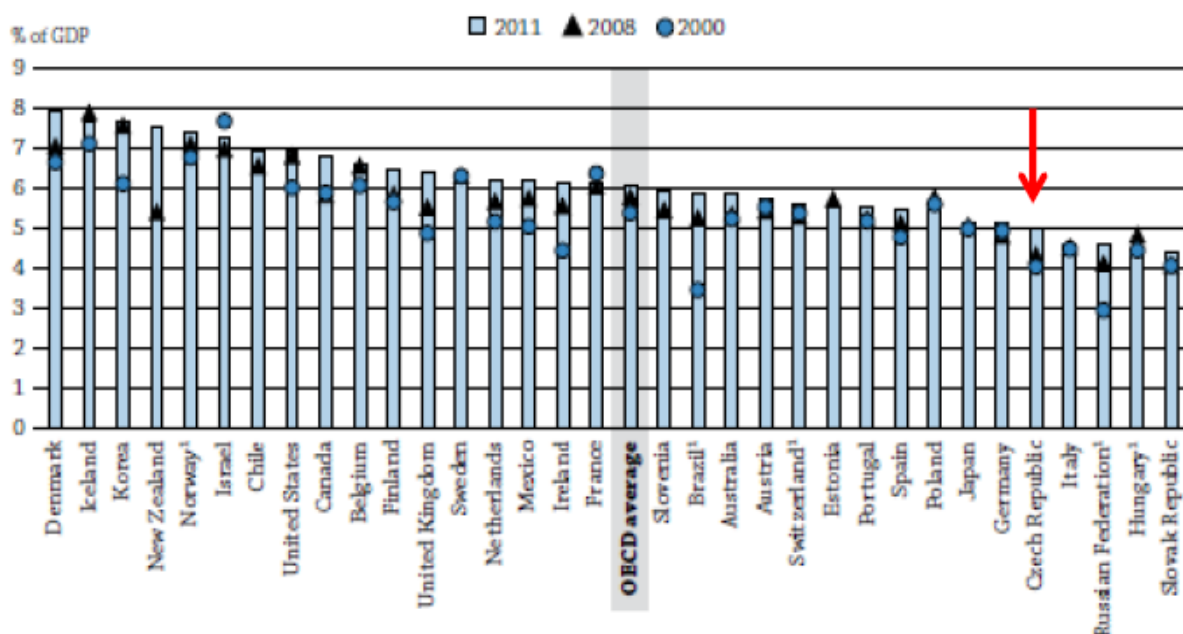
Vzdělanost má značný vliv na vývoj ekonomiky při formování současného i budoucího ekonomického růstu. Dovednosti pracovních sil jsou významnou výhodou jednotlivých zemí a tato výhoda může působit i na dlouhou dobu. Významným indikátorem jsou výdaje na vzdělání jako procento HDP. Tento indikátor poskytuje určitý obraz o tom, jakou část svého národního hospodářství země investuje do vzdělání. Investice proudící do vzdělávání napomáhají rychlejšímu růstu ekonomiky, zvyšuje její produktivitu, je základem jednotlivce i společnosti jako takové a eliminuje sociální nerovnosti. Výdaje na vzdělávání jako procento HDP značí určitou prioritu země ve vztahu k celkovému rozdělení finančních zdrojů mezi jednotlivé rezorty. Jeho výše je dána rozhodnutím jednotlivých vlád, podniků, studentů a jejich rodin, ale také změnami v počtu studentů ve vzdělávacím systému. Na celkový objem finančních prostředků má vliv školné a výdaje na vzdělávání z jiných soukromých zdrojů, než jen výdajů domácností. Jednotlivé země investují tyto peníze převážně do terciárního vzdělávání. (České školství, ... 2010)

Výdaje použité pro výpočet tohoto indikátoru zahrnují:

- Výdaje na vzdělávací instituce (školy, univerzity a další veřejné a soukromé instituce poskytující vzdělávací služby a služby s tím spojené, včetně institucí poskytující praktickou přípravu učňů,
- soukromé i veřejné výdaje na služby spojené se vzděláváním poskytované studentům a jejich rodinám (včetně ubytování studentů a dopravy do školy) vzdělávacími institucemi,
- výdaje na výzkum a vývoj poskytovaný vzdělávacími institucemi.

Všechny členské země OECD vydávají do vzdělání velkou část veřejných výdajů. Například v roce 2011 tyto země vynaložily na celkové vzdělání (od primárního po terciární) v průměru 6,1 % svého HDP a tvoří tak 84% celkových výdajů do vzdělání. Argentina, Dánsko, Island, Izrael, Jižní Korea, Nový Zéland a Norsko investují do vzdělání nejvíce a vynaložilo více než 7% kolektivního HDP. **Česká republika** se podílela na vzdělávání v průměru pěti procent svého HDP a je tak s ostatními zeměmi, které jsou na tom obdobně (Itálie, Japonsko, Ruská federace, Maďarsko a Slovensko) pod celkovým průměrem OECD. V **České republice** tvoří veřejné výdaje asi 88 % veškerých výdajů na vzdělávání. Zajímavý je průběh výdajů v letech 2000 až 2011, kdy rostly výdaje na vzdělávání dokonce rychleji, než HDP a to u všech členských zemí s porovnatelnými daty (včetně ČR). Pro ilustraci slouží následující graf.

Graf č. 6 Výdaje na všechny stupně vzdělávání jako procento celkového HDP (2000, 2008, 2011)

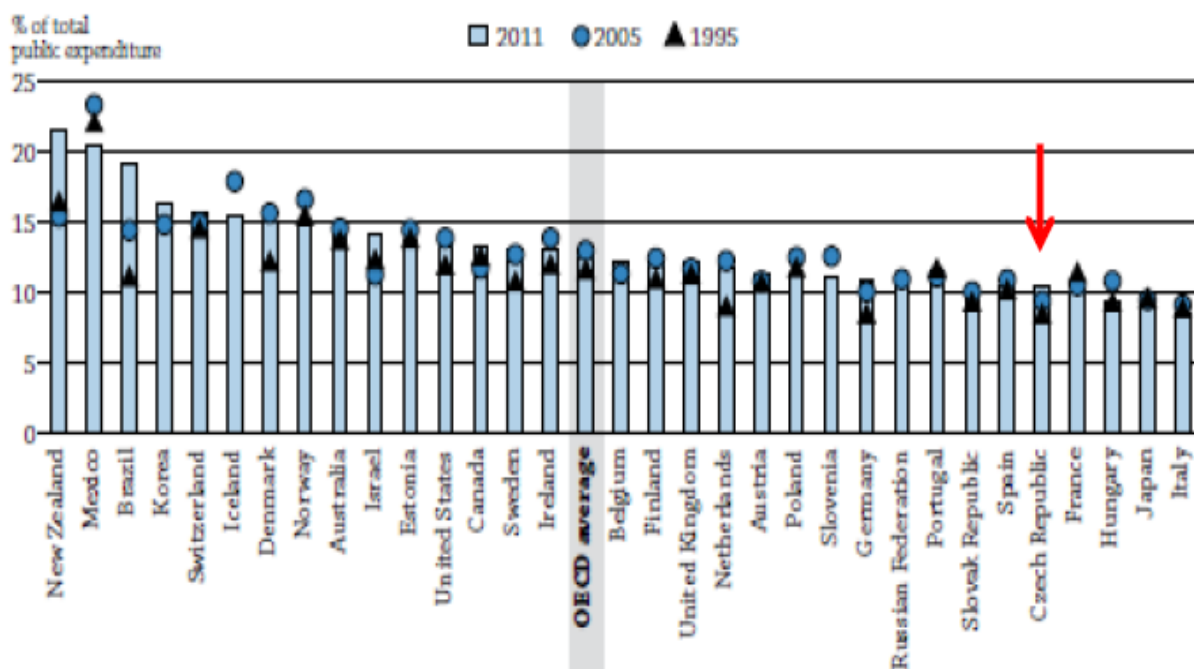
Zdroj: České školství, ... 2014

V průběhu ekonomické krize v roce 2008-2011 by se čekal značný pokles veřejných výdajů do vzdělání v rámci úsporných opatření, přesto výdaje na vzdělání klesly pouze v šesti státech. Dokonce v **České republice** v tomto období veřejné výdaje do vzdělání stouply o 16%. HDP v těchto letech reálně stoupl pouze v polovině zemí, při čemž v **České republice** se téměř nezměnil. V kratším období od roku 2009 až 2011 vzrostl reálně HDP ve většině zemí, ale veřejné výdaje na vzdělávání poklesly ve třetině členských zemí OECD. Pravděpodobně se jednalo o důsledek politiky fiskální konsolidace.

Pokud se bere v úvahu pouze terciární vzdělávání, v zemích OECD na něj průměrně připadá asi čtvrtina všech výdajů, jedná se tak o 1,6% celkového HDP. V zemích, kde všeobecně více investují do vzdělání, se mohou výdaje procentuelně pohybovat okolo 2,4 - 2,8% HDP a to je v Chile, Jižní Koreje a ve Spojených státech. **Česká republika** investuje do terciárního vzdělání 1,4 procent svého HDP. Na vzdělávání ve vztahu k HDP se nejvíce podílejí soukromé výdaje. V Chile, Jižní Koreji a Spojených státech amerických se tento podíl pohybuje mezi 1,7 % a 1,9 % HDP, v **České republice** jde o 0,4 % HDP.

Za posledních deset let stoupl podíl veřejných výdajů do vzdělávání ve všech zemích OECD s dostupnými daty. Tyto prostředky patří převážně veřejným institucím, ale zvyšuje se i podíl přidělený soukromým institucím. I tak je ale finanční podíl pro veřejné instituce dvakrát větší, než podíl financí pro instituce soukromé (bráno za všechny úrovně vzdělávání). Poměr výdajů mezi veřejnými a soukromými institucemi se pohybuje od méně než dvakrát vyšších výdajů na primární, sekundární a post-sekundární neterciární vzdělávání (1,8krát) a pre-primární úrovni vzdělávání (1,8krát) až k téměř trojnásobným výdajům (2,9krát) na úrovni terciární. V **České republice** je podíl veřejných výdajů pro veřejné instituce 2,6 krát vyšší v pre-primárním vzdělávání, u primárního, sekundárního a post-sekundárního neterciárního vzdělávání jde o 1,6 násobek a je dokonce vyšší 19krát v případě terciárního vzdělávání oproti výdajům do soukromých institucí. Následující graf obsahuje přehled členských zemí a jejich podíl celkových veřejných výdajů do vzdělání. Velkými změnami v rámci jednotlivých let si prošlo Mexiko, Nový Zéland, Brazílie i Slovensko. Zatímco obecně platí postupné zvyšování podílu veřejných výdajů do vzdělání oproti minulým letům, u Mexika, Brazílie a Islandu to bylo naopak.

Graf č. 7 Celkové veřejné výdaje na vzdělávání jako podíl celkových veřejných výdajů (1995, 2005, 2011)

Zdroj: České školství, ... 2014

Vzhledem ke stoupajícím nákladům na vzdělání, které připadají na domácnosti, vzrostl i podíl soukromých výdajů ve více než třech čtvrtinách zemí. Podíl těchto soukromých výdajů na celkových se pro **Českou republiku** pohyboval v minulých deseti letech kolem 11 – 12%.

9 Zhodnocení výsledků

9.1 Vzdelanost v ČR

Česká republika patří mezi země, kde rok od roku celková vzdelanost roste. Poptávka po vzdělání stoupá a možným důvodem je jak jeho dostupnost (v porovnání s dobou před rokem 89), tak zvyšující se podmínky na trhu práce a s tím i rostoucí konkurence. ČR má mezi zeměmi OECD nejnižší podíl obyvatel s pouze základním vzděláním. V posledním desetiletí se všeobecně tento podíl snižuje, což je pozitivní a žádaný efekt, a lidé spíše využívají v rozvinutých zemích možnosti studovat. Jen v ČR se za posledních deset let snížil podíl lidí bez vzdělání či jen se základním vzděláním o 6% (z 16 na 8%), v zemích OECD byl pokles zaznamenán o deset procent. **Tento fakt znamená pro ČR i nejvyšší podíl lidí se sekundárním vzděláním a to 92%** (střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou) **a v porovnání s průměrem zemí OECD je to o 17% více (75%)**. Tyto podíly se převážně týkají osob ve věku 25-64 let. Pokud se věková hranice omezí na skupinu obyvatel ve věku 25-34 let, je tento podíl ještě vyšší a to pro ČR 94%, na stejné úrovni jsou pouze Polsko, Slovensko a Slovinsko, vyšších hodnot v rámci zemí OECD nedosahuje žádná země. Průměr OECD pro věkovou skupinu 25-34 let je 80%.

Zhodnocení výsledků:

- V České republice se sekundární vzdělání bere již jako samozřejmost a obyvatel bez tohoto vzdělání každým rokem ubývá. Toto vzdělání se tak stalo téměř automatickým předpokladem na trhu práce a zároveň je nutnou podmínkou pro vstup na vyšší odborné nebo vysoké školy. Přístup k sekundárnímu vzdělání, pokud se berou v úvahu jen veřejné střední školy, je v České republice otevřen téměř každému, proto i rozdíly mezi dosaženým sekundárním vzděláním mezi muži a ženami je téměř vyrovnaný. (České školství ..., 2014)

- Velkým vlivem na vzdělání obyvatel je vzdělání rodičů. V České republice je téměř zvykem mít vyšší nebo alespoň vzdělání stejné úrovně, jako mají rodiče. Důvodem jsou vzrůstající nároky na trhu práce i touha po rozšíření si znalostí. Jen 13% české populace má menší vzdělání, než mají jejich rodiče. Ovšem v porovnání s průměrem členských zemí OECD má ČR o 19% méně obyvatel se vzděláním vyšším, než jejich rodiče.

9.2 Míra graduace

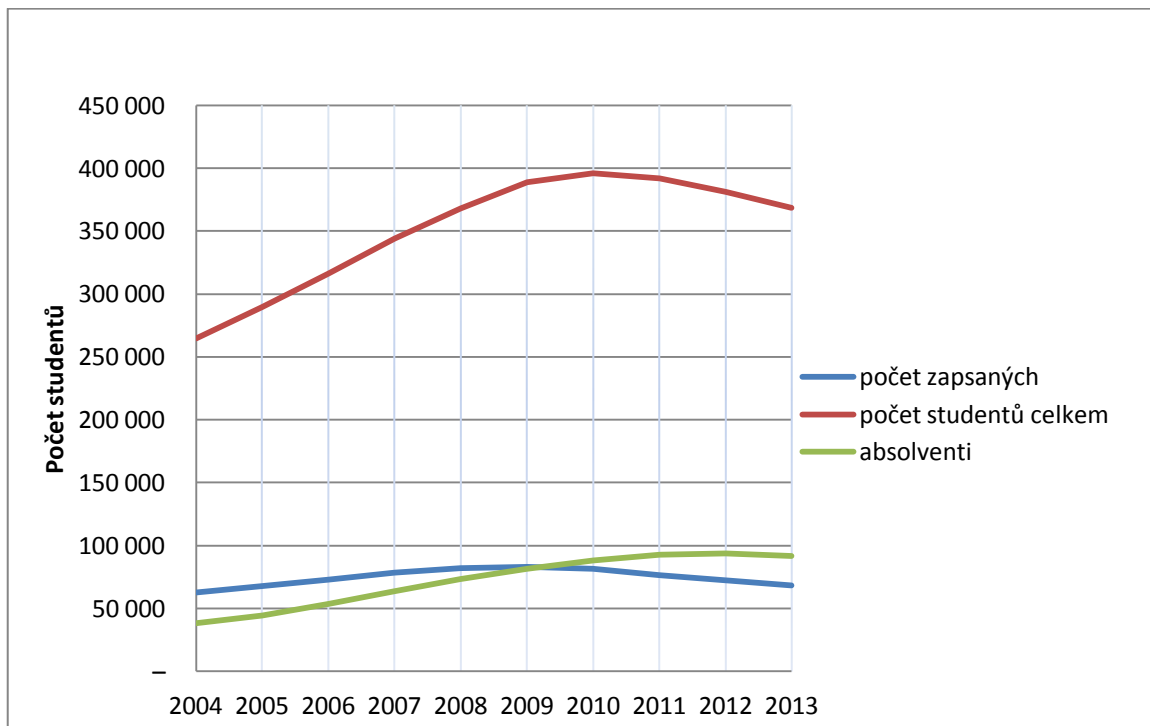
Jak již bylo řečeno, je nutné brát v úvahu individualitu vzdělávacího systému každé země. Proto i podmínky studia, jeho jednotlivé úrovně a podmínky zakončování se mohou v rámci jednotlivých zemí značně lišit. Ovšem pro všechny vzdělávací systémy platí, že čím vyšší je míra graduace ve vyšším sekundárním vzdělávání, tím více se dá předpokládat vstup do programů terciárního vzdělávání. Dá se předpokládat, že 57% mladých lidí v ČR, kteří úspěšně zakončili sekundární vzdělání, budou pokračovat na terciární úrovni.

Zhodnocení výsledků:

- Všeobecně je větší poptávka po univerzitním vzdělání, než po vzdělání na vyšších odborných školách a konzervatořích, tedy na úrovni terciárního vzdělání typu B. V celkovém průměru zemí OECD mají lidé dvakrát větší poptávku po studiu na terciární úrovni typu B než v České republice, kde je procentuální podíl na pěti procentech.
- Vzdělání typu A (terciární vzdělání univerzitního typu), je v České republice podobné, jako u OECD. Získá ho zde asi 40% mladých lidí. Za posledních 17 let došlo k rapidnímu nárůstu vzdělání snad ve všech zemích OECD a s odhadem k nárůstu bude nadále pokračovat. Česká republika z těchto průměrů nijak výrazně nevybočuje.
- I přesto, že podíl studentů, kteří obdrží doktorský titul, je v celkovém zastoupení malý, jejich počet se za posledních sedmnáct let zdvojnásobil. I tak se ČR drží okolo průměru OECD (1,6%) a to na 1,4%.

- Pro přesnější údaje ohledně graduace je nutné vyřadit zahraniční studenty, kteří v některých zemích mají velké procentuální zastoupení téměř 20% (Austrálie, Nový Zéland) a tím velmi zkreslit dané údaje.
- Na míře graduace se více podílejí ženy než muži a to ve všech zemích OECD. Jejich procentuelní zastoupení se liší dokonce o 18% v průměru členských zemích. Česká republika má dokonce nadprůměrné výsledky a to o 23% větší zastoupení žen než mužů v míře graduace vysokoškolské úrovně.

Graf č. 8 Vývoj počtu studentů vysokých škol ČR v letech 2004-2013

Zdroj: Vlastní zpracování, Statistické ročenky školství

Výše uvedený graf ukazuje vývoj studentů vysokých škol v České republice za minulých deset let. Je zajímavý průběh v letech 2004-2008, kdy počet studentů roste téměř lineárně. Vrcholový počet studentů za posledních deset let zaznamenal rok 2010, kdy se skutečný počet studentů vyšplhal na 395 992, jedná se tak o 49,55%ní nárůst oproti roku 2004. V roce 2013 s porovnáním s rokem 2004 zaznamenává 39,1%ní nárůst. Pro konkrétní počet studentů, absolventů a zapsaných studentů v jednotlivých letech slouží následující tabulka.

Tabulka č. 3 Počet studentů vysokých škol v ČR v letech 2004-2013

Studenti	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
počet zapsaných	62 741	68 016	73 071	78 615	82 119	83 104	81 768	76 297	72 522	68 299
absolventi	38 381	44 343	53 473	63 772	73 234	81 738	88 065	92 975	93 938	91 551
počet studentů celkem	264 785	289 472	316 176	343 938	368 052	389 006	395 992	392 099	381 047	368 304

Zdroj: Vlastní zpracování, Statistické ročenky školství

Jak bylo řečeno, zájem o terciární vzdělání univerzitního typu má většina studentů směřující k terciárnímu vzdělání. Vzdělání typu B za posledních deset let nezaznamenalo téměř žádný značný nárůst. Za školní rok 2013/2014 byl celkový počet studentů 28 332 na vyšších odborných školách a v konzervatořích 3 659. Celkově se studenti terciární úrovně typu B podílejí necelými 8% na terciárním vzdělávání.

9.3 Úspěšnost dokončování studia

Míra úspěšnosti ukazuje, jak jsou studenti jednotlivé země schopni studium úspěšně zakončit. Jedná se o určitý indikátor ukazující efektivnost školního systému v rámci nově zapsaných studentů a absolventů.

Shrnutí výsledků:

- Terciární vzdělání v zemích OECD úspěšně dokončí v průměru 70% těch, kteří do studia nastoupí. Česká republika patří mezi ty země s vyššími výsledky, než průměr zemí OECD. Tyto programy dokončuje 75 % všech nastupujících.

- Předčasné ukončení studia v rámci terciárního vzdělávání typu A nemusí vždy znamenat úplný neúspěch. Znalosti, získané za dob studia, mohou studenti využít na trhu práce, či mohou vstoupit do studijních programů typu B a ten úspěšně zakončit. Země, jako je například Nový Zéland či Švédsko, nabízí studium vybraných předmětů na úrovni terciárního vzdělání a studenti tak nemusí navštěvovat úplný program. Zakončení tohoto typu se však nezahrnuje do úspěšného absolvování terciární úrovně, ale spadá do rámce celoživotního vzdělávání.
- Terciární vzdělání v zemích OECD předčasně ukončí průměrně 31% studentů. Míra neúspěchu se liší v rámci jednotlivých zemí a pohybuje se od 25% (např. Belgie, Dánsko, Korea, Francie...) po 40% (např. Mexiko, Nový Zéland, Švédsko). Česká republika opět koreluje kolem průměru OECD a míra neúspěšnosti je třiceti procentní.

9.4 Uplatnění absolventů na trhu práce

Tento ukazatel vyjadřuje vztah a vzájemný vliv mezi výší dosaženého vzdělání a postavením na trhu práce. Předpokládá se, že existuje přímý vliv dosaženého vzdělání a zaměstnanosti. Ve všech zemích OECD bylo zjištěno, že lidé s vyšším vzděláním mají také vyšší zaměstnanost než ti, co mají vzdělání nižší. Nejvyšší zaměstnanost bývá u lidí s dosaženým terciárním vzděláním.

Shrnutí výsledků:

- V zemích OECD je zaměstnáno průměrně 80% lidí s ukončeným terciárním vzděláním, což je v porovnání s nižší úrovní o 10 procentních bodů více. Úspěšnost na českém trhu práce je pro vysokoškoláky ještě vyšší, než vykazuje průměr zemí OECD a to o 4%. Česká republika je jednou ze zemí s nejnižším podílem obyvatel se vzděláním nižším, než je nižší sekundární. Jejich zaměstnanost se pohybuje okolo 40%.

- Míra nezaměstnanosti klesá se zvyšujícím se vzděláním i věkem. Lidé vyšší věkové skupiny jsou zaměstnáni více, než mladí lidé stejného vzdělání. Míra nezaměstnanosti u mladých lidí se pohybuje o 2-3% více, než u lidí pokročilejšího věku (OECD 4%, ČR 2,5%).
- Zaměstnaní jsou podle šetření PIACC, také více lidé, kteří dosáhli vysoké úrovně čtenářské gramotnosti. Podle zjištěných údajů pro země OECD jsou zaměstnáni v průměru 87% a dalších 10% je ekonomicky neaktivních, zbytek bez zaměstnání. I v tomto provedeném šetření Česká republika nijak nevybočuje od průměru a nezaměstnaných s vysokou čtenářskou gramotností je 2% obyvatel.
- Všeobecně z dat vyplývá, že méně vzdělaní lidé mají vysokou pravděpodobnost neúspěchu na trhu práce. Nejmenší šance na zaměstnání mají logicky lidé pouze se základním vzděláním, těch však naštěstí je nepatrný podíl.

9.5 Dosažené vzdělání a výše platu

Stejně tak jako u vlivu vzdělání na uplatnění na trhu práce, i u vzdělání na výši platu se předpokládá, že se bude plat zvyšovat s výší dosaženého vzdělání. Propojení dat o příjmech v průběhu doby a jejich rozdílech dává výrazný signál o tom, zda vzdělávací systémy vyhovují trhu práce. Průměrná výše platu je také důležitým motivačním signálem pro jedince, který se rozhoduje o své budoucí investici do dalšího vzdělání.

Shrnutí výsledků:

- Ze všech zjištěných dat vyplynula spojitost s výší platu a dosaženým vzděláním. Lidé s ukončeným terciárním vzděláním mají příjmy mnohem vyšší, než lidé se sekundárním vzděláním. Rozdíly v příjmech začínají od ukončeného vyššího sekundárního vzdělání a tyto rozdíly markantně rostou s výší vzdělání.

- Zaměstnaní s dosaženým vzděláním terciární úrovně typu B pobírají v průměru o 30% více, než lidé s vyšším sekundárním vzděláním. Značný rozdíl je ale v případě porovnávání příjmů vysokoškoláků a lidí s vyšším sekundárním vzděláním. **Zaměstnaní dospělí s vysokou školou** (započítáno i doktorské studium), **dostávají průměrně v zemích OECD o 70% více, než lidé s vyšším sekundárním vzděláním.** V České republice je to dokonce o 6% více, než je průměr OECD.
- Zaměstnaní (s terciárním vzděláním) v zemích OECD se čtenářskou gramotností na úrovni 4 a 5, dosahují **v průměru o 45% vyšší příjmy než stejně vzdělaní dospělí**, kteří jsou ve čtenářské gramotnosti pod úrovní 1. V České republice je velmi malé procento lidí, kteří dosáhli ve čtenářské gramotnosti úroveň 0 a 1, proto jsou výsledky nevyhovující.
- Ve všech zemích OECD je platový rozdíl v rámci pohlaví. **Ženy s terciárním vzděláním všeobecně v průměru členských zemí dosahují 75% příjmů stejně vzdělaných mužů.** Tento podíl se v jednotlivých zemích liší a to v rozmezí od 65% (např. Brazílie, Maďarsko) do 80% (např. Belgie, Slovinsko). České ženy pobírají dokonce o 5% méně, než je průměr OECD. Naopak velký rozdíl ve prospěch žen lze vidět u Japonska, Spojeného Království a Estonska.

9.6 Vzdělávání jako podíl na HDP

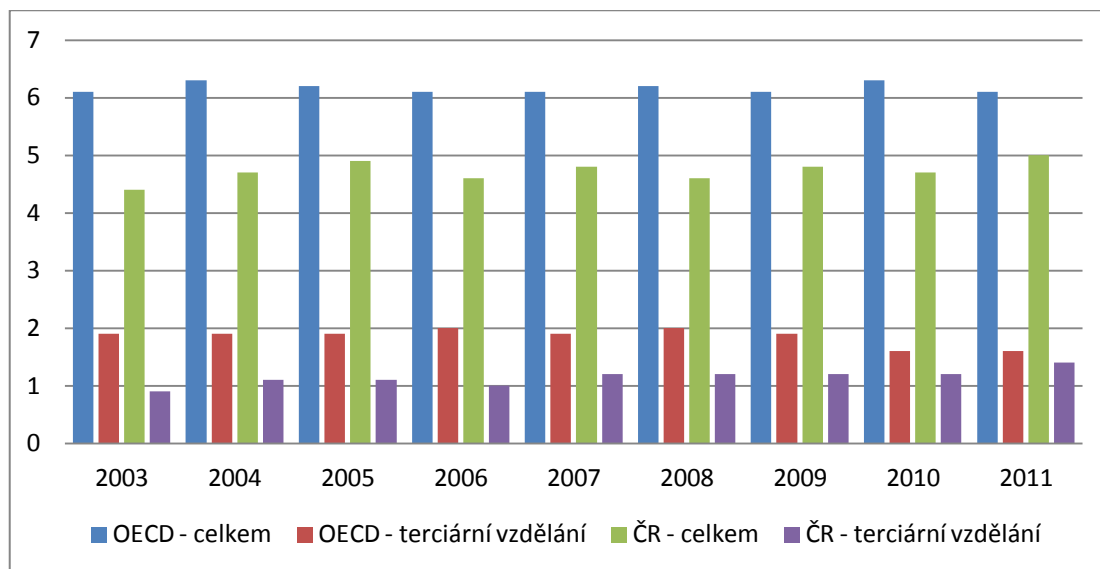
Tento indikátor poskytuje informace o tom, jakou část svého národního hospodářství země investuje do vzdělání. Investice proudící do vzdělávání pomáhá k rychlejšímu růstu ekonomiky, zvyšuje její produktivitu, je základem jednotlivce i společnosti jako takové a eliminuje sociální nerovnosti. Výdaje na vzdělávání jako procento HDP značí určitou prioritu země ve vztahu k celkovému rozdělení finančních zdrojů mezi jednotlivé rezorty.

Shrnutí výsledků:

- Na celkové vzdělání vydávají všechny země OECD značnou část finančních prostředků. Průměr členských zemí v roce 2011 z dostupných dat vykazoval **podíl veřejných výdajů na celkovém HDP v poměru 6,1% a tvořil tak 84%ní podíl na celkových výdajích do vzdělání**. Nejvíce do vzdělání investují například Argentina, Dánsko, Island, Nový Zéland s podílem kolem 7 % HDP. V České republice tvoří veřejné výdaje asi 88 % veškerých výdajů na vzdělávání a v celkovém zastoupení se jedná o 5%ní podíl HDP.
- **Na terciárním vzdělání se v průměru zemí OECD podílí asi čtvrtina celkového HDP (1,6%)**. V zemích, kde všeobecně více investují do vzdělání, se mohou výdaje procentuelně pohybovat dokonce okolo 2,4 - 2,8% HDP (např. Chile, Jižní Korea, USA). V České republice se podílí investice do terciárního vzdělávání v poměru 1,4 % HDP.
- Na vzdělávání ve vztahu k HDP se nejvíce podílejí soukromé výdaje. V Chile, Jižní Koreji a Spojených státech amerických se tento podíl pohybuje mezi 1,7 % a 1,9 % HDP, v České republice jde o 0,4 % HDP.

Graf uvedený níže slouží ke grafickému znázornění výdajů do vzdělání v průměrech zemí OECD a České republiky. Součástí grafu jsou i výdaje proudící jen do terciárního vzdělávání. Graf ukazuje, že zatímco finance alokované do terciárního vzdělávání jsou téměř vyrovnané, celkové výdaje do vzdělávání jako procento HDP značí velký rozdíl.

Graf č. 9 Výdaje na vzdělání v ČR a OECD vzhledem k HDP v % v letech 2003-2011

Zdroj: Vlastní zpracování, Educational at a Glance

Veřejné výdaje do vzdělání se za posledních deset let zvyšovaly ve všech členských zemích OECD. Tyto výdaje směřují převážně do veřejných institucí provozující vzdělávací činnost. Největší procentuelní zastoupení má právě terciární vzdělání. Velmi spekulovaným tématem za posledních pět let bylo zavedení školného na vysokých školách. Tímto prostředkem by se sice ušetřily finance proudící do terciárního vzdělávání, nicméně je otázkou, zda by tento krok u českých studentů neměl negativní vliv na poptávku po vzdělání. Vidina počátečních nákladů při studiu by mohla odradit studenty s nižší životní úrovní i přesto, že by jejich možné studijní výsledky mohly být dobré. Diskutováno bylo i to, zda zavedení školného nebude mít pozitivní vliv na míru dokončování. Podle skutečných údajů v zemích, kde zavedené školné již je, se prokázalo, že míra dokončování studií je dokonce nižší, než míra dokončování v zemích, kde školné zavedené není a studium je všemožně státně podporováno (jako to bylo v případě Spojených států a Dánska). K výsledkům se však musí přistupovat individuálně v rámci každé zemi.

V průměrech zemí OECD Česká republika zaostává z hlediska financování do vzdělávání. Spolu s Itálií, Ruskou federací, Maďarskem a Slovenskem je mezi posledními státy z hlediska podílu investování veřejných zdrojů do vzdělání na HDP. Pokud by se zvýšil podíl investic do vzdělání, mohly by se tyto zdroje alokovat do platů učitelů. Tím by se mohlo docílit udržení kvalitních a vysoce kvalifikovaných kantorů ve vzdělávacím systému a zlepšit tak i úroveň výuky na školách. Studenti s dobrým základem na nižších úrovních studia mají větší předpoklad pro vstup do vyšších vzdělávacích úrovní. Tím by se mohl zvednout příliv dalších studentů, kteří nejen vstoupí do programů terciárního vzdělávání, ale také tento program úspěšně zakončí, neboť by mohli mít dobré studijní návyky získané z předchozího vzdělání.

Nejvyšší podíl výdajů do vzdělávání tvoří platy učitelů. Přesto Česká republika patří mezi země s nejnižšími příjmy učitelů. Tyto platy v porovnání se zaměstnanými s dosaženým terciárním vzděláním tvoří v České republice 46% u učitelů na pre-primární úrovni, u učitelů na primární a nižší sekundární úrovni 54% a u učitelů na vyšší sekundární úrovni 58%. Pro přehled, v zemích OECD dosahuje plat učitele na pre-primární úrovni průměrně 80 % platu pracovníka s terciárním vzděláním (u skupiny lidí 25–64let, pracujících celý rok na plný úvazek), u učitelů v primárním vzdělávání je to 85 %, v nižším sekundárním 88 % a ve vyšším sekundárním 92 %. Rozdíly v platech v České republice a průměru zemí OECD se tím pohybuje okolo 30%.

Situaci s platy učitelů lze shrnout slovy Androully Vassilie, komisařky pro vzdělávání:

"Abychom přitáhli a udrželi nejlepší učitele, je třeba se soustředit zejména na platy a pracovní podmínky." (Nový žebříček platů učitelů, 2011)

10 Závěr

Po roce 1989 se zájem o vysoké školy v České republice značně navýšil. Téměř čtyřicet let vysokoškolské stagnace zanechalo své šrámy a po pádu komunistů došlo k velké vlně zájmu o terciární vzdělávání, které pokračuje dodnes.

Na svět neustále přichází nové technologie a vědomosti, se kterými je nutné se neustále seznamovat. Být na trhu dobrou konkurencí je rok od roku obtížnější a je nutné získávat takové znalosti a vědomosti, které napomohou ke zvýšení odolnosti a udržení si na trhu dobré postavení. Z toho důvodu firmy žádají vzdělané obyvatele, kteří se svými rozšířenými obzory mohou poskytnout nové, inovativní myšlenky. Být dobrou konkurencí jak uvnitř země, tak i na mezinárodní úrovni, znamená mít správné informace a mít správné informace mnohdy závisí právě na vzdělání. Z tohoto důvodu se snaží vlády zabezpečit si co nejdokonalejší vzdělávací systém.

Terciární vzdělávání v sobě zahrnuje jak vyšší odborné školy a konzervatoře (typ B), tak univerzitní studium (typ A). Terciární vzdělávání typu B má také vzrůstající tendenci, přesto vedle zájmu o vysoké školy je jeho podíl mnohem menší. Vysoké školy každým rokem přijímají desetitisíce nových studentů. Tento zájem je tak velký nejen z důvodu dostupnosti vzdělání, ale i z důvodu požadavků pracovního trhu. Pracovní trh si žádá vzdělané lidi a často lpí i na doplnění si vzdělání již u zaběhlých zaměstnanců. Dalším důvodem tak vysokého zájmu o vysoké školy je i fakt, že vysokoškolsky vzdělaný člověk má vyšší šance se uplatnit na trhu práce a snižuje své riziko na možnou nezaměstnanost. Jedinec s dokončeným terciárním vzděláním má na českém trhu práce 74%ní pravděpodobnost nalezení práce. Zároveň vysokoškolsky vzdělaný člověk mívá v průměru o 70% větší plat, než člověk se sekundárním vzděláním. Možný vyšší příjem a nižší riziko nezaměstnanosti mohou být, mimo jiné získané výhody, dobrou motivací pro pokračující pomaturitní studium.

V mnoha zemích je vzdělání na terciární úrovni financováno z veřejných zdrojů. Některé země (např. USA, Nový Zéland) zavedly na vysokých školách školné, které má vést ke svědomitému studiu a motivaci toto studium také dokončit a také má být určitou zárukou kvality tohoto vzdělání. I přesto, že v České republice se v posledních letech o zavedení školného na vysokých školách často diskutovalo, zatím zavedené nebylo. Tím se prozatím umožňuje vzdělání na vysokých školách většímu spektru uchazečů. Za posledních deset let vzrostl počet studentů na vysokých školách v České republice téměř o padesát procent. Značný vliv na vzdělání dětí má vzdělání jejich rodičů. V České republice je přes 80% dětí, jejichž rodiče mají buď menší úroveň vzdělání, nebo stejnou. Není proto obvyklé, aby děti dosáhly menších úrovní ve vzdělání, než jejich rodiče.

Jediným podprůměrným indikátorem, sledovaným touto prací, byl podíl výdajů na HDP, kde česká vláda investuje do vzdělávání méně, než ostatní členské země. Přesto tento propad, jak je vidno, neohrožuje zájem o vzdělávání a kvalitu vzdělávacího systému. V rámci mezinárodního srovnání České republiky a členských zemí OECD se Česká republika velmi často v mnoha sledovaných indikátorech pohybuje u průměru členských zemí. Znamená to, že český vzdělávací systém odpovídá požadovaným hodnotám ukazatelů kvality a tím se řadí k zemím s vyspělou tržní ekonomikou očekávající další progresivní vývoj.

11 Seznam grafů, obrázků a tabulek

Graf č. 1 Míra první graduace v terciárním vzdělávání typu A i B v letech 1995, 2012	38
Graf č. 2 Vstup do terciárního vzdělávání v letech 1995, 2000 a 2010	40
Graf č. 3 Míra vstupu, graduace a míra dokončování studia terciárního vzdělávání typu A v letech 2011	44
Graf č. 4 Míra zaměstnanosti u skupiny 25-64 let podle dosaženého vzdělání (2012).....	46
Graf č. 5 Relativní výše příjmů pracovníků podle dosaženého vzdělání a pohlaví (2012)	50
Graf č. 6 Výdaje na všechny stupně vzdělávání jako procento celkového HDP	53
Graf č. 7 Celkové veřejné výdaje na vzdělávání jako podíl celkových veřejných výdajů (1995, 2005, 2011)	55
Graf č. 8 Vývoj počtu studentů vysokých škol ČR v letech 2004-2013	58
Graf č. 9 Výdaje na vzdělání v ČR a OECD vzhledem k HDP v % v letech 2003-2011	64
Tabulka č. 1 Přehled kódového značení	15
Tabulka č. 2 Příspěvky a dotace veřejným vysokým školám v Kč.....	29
Tabulka č. 3 Počet studentů vysokých škol v ČR v letech 2004-2013	59
Obrázek č. 1: Vzdělávací funkce ekonomického směru	8
Obrázek č. 2 Schéma terciárního vzdělání	24

12 Seznam použitých zdrojů

Atlas školství: *Seznam vyšších odborných škol* [online], [cit.16.2.2014]. Dostupné z WWW:

< <http://m.atlasskolstvi.cz/vyssi-odborne-skoly?region=&district=&assignfor=&studyform=&name=&action=search>>

Akreditační komise: Poslání akreditační komise [online], [cit.18.10.2014]. Dostupné z WWW:

<<http://www.akreditacnikomise.cz/cs/>>

Asztalos, O.: *Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice*, Praha, 1996, ISBN 80-7079-319-8

České školství v mezinárodním srovnání, *Vybrané ukazatele publikace OECD Education at a Glance 2008-2014*, Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha 2008-2014

Český statistický úřad: *Systematická část - Mezinárodní standardní klasifikace – ISCED*

[online], [cit.15.2.2014]. Dostupné z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/systematicka_cast_mezinarodni_klasifikace_vzdelani_isced97>

Český statistický úřad: *Úvod – Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 97* [online],

[cit.16.2.2014]. Dostupné z WWW

<http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/uvod_mezinarodni_klasifikace_vzdelani_isced_97>

Český statistický úřad: *Klasifikace vzdělání CZ-ISCED 2011*, [online], [cit.23.2.2014].

Dostupné z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011>

Český statistický úřad: *Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)*, [online], [cit.24.2.2014]. Dostupné z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011>

Education at a Glance 2014, *OECD indicators*, OECD 2014, ISBN 978-92-64-21505-4

Education at a Glance 2013, *OECD indicators*, OECD 2013, ISBN 978-92-64-20105-7

File J., Weko T., Hauptman A., Kristensen B., Herlitschka S.: *Tématické hodnocení terciárního vzdělávání v České republice* [online], [cit.6.3.2014]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/bila_kniha/OECD_Country_Note_CZ_cek.pdf>

Kociánová, R.: *Personální činnosti a metody personální práce*
Grada Publishing a.s., Praha 2010, ISBN 978-80-247-2497-3

Matějů, P. a kol.: *Bílá kniha terciárního vzdělávání*. TAURIS, Praha 2009, ISBN 978-80-254-4519-8.

Mazouch, P., Fisher, J.: *Lidský kapitál, měření, souvislosti a prognózy*, C.H. Beck, Praha 2011, ISBN 978-80-7400-380-6

Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta: *Pojmy*, [online], [cit.28.2.2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.muni.cz/econ/admission/about/definitions>>

Mezinárodní výzkum dospělých, *Informace o mezinárodním výzkumu dospělých 2014*, [online], [cit.26.10.2014]. Dostupné z WWW <http://www.piaac.cz/informace_piaac>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Boloňský proces*, [online], [cit.26.10.2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-1>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Statistické ročenky školství*, [online], [cit.14.9.2014]. Dostupné z WWW: <<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Pravidla pro poskytování příspěvku a dotací VVŠ*, [online], [cit.16.8.2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-1>>

Nový žebříček platů učitelů, *Česko v EU propadlo*, [online], [cit.14.11.2014]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/novy-zebricek-platu-ucitelu-cesko-v-eu-propadlo/r~i:article:716612/>>

Psacharopoulos., G.: *Rates of return to investment in education around the world*,
Comp.Educ.Rev. 16, 1972

Severová, L.: *Znalostní ekonomika a vzdělávání v mezinárodním kontextu*
Alfa Publishing, Praha, 2011, 224 str., ISBN 978-80-87168-16-5

Šrédl, K.: *Znalostní ekonomika a vzdělávání*

ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 113 str., ISBN 978-80-213-2039-0

Witzany, J.: *Příspěvek k diskuzi o kvalitě studia*. Česká konference rektorů, 2002. [online], [cit.21.8.2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.crc.muni.cz/documents/witzany.html>>

Zákon č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání [online], [cit.14.2.2014]. Dostupné z WWW:
<<http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>>

Zákon č. 111/1998, o vysokých školách [online], [cit.8.2.2014].

Dostupné z WWW: < http://www.muni.cz/general/legal_standards/higher_education_act >